

19

LAITILA, UNTAMALA, LALLA

Epineoliittisen
asuinpaikan kaivaus-
kertomus v. 1974.

Eino Rönkkö 1974.

LAITILA
UNTAMALA
TAPANI LALLAN SORAKUOPAT

Epineoliittisen asuinpaikan tutkimus 20.08. - 04.09.1974.

Pitäjä: Laitila
Kylä: Untamala
Tila: Lalla, Rek.n:o 15²²
Maanomistaja: Ulosottoapulainen Tapani Lalla
Osoite: Sairaalan tie 5
23800 Laitila

Peruskartta N:o 1131 11, Laitila, 1:20 000, pain. H:ki 1968.
Asuinpaikan koordinaatit: x = 6 758 34
y = 532 20
z = kiintopiste 132 = 25,62 m mpy.

Kaivauslöydöt: KM 19404 : 1 - 99, vuoden 1974 kaivauksesta.
Aikaisemmat löydöt: KM 19265 : 1 - 104, vuoden 1973 kaivauksesta.

KM 18196 : 1-2, maisteri Anna-Liisa Hirviluodon talteensaamat irtolöydöt asuinpaikan tarkastuksen yhteydessä v. 1970.

Aikaisemmat tutkimukset: Maisteri Anna-Liisa Hirviluodon tarkastus virkamatkalla v. 1970.

Eino Rönkön suorittama kaivaus v. 1973.

Liitteet:

Liitteet 1 - 10 : kaivauskertomukseen liittyviä karttoja.

Liitteet 11 - 27 : kuvatauluja, joissa ovat valokuvat negatiiveista ff. 42614 - 42665.

Syy kaivaukseen. Laitilalainen ulosottoapulainen Tapani Lalla oli Laitilan kunnan kanssa tehnyt sopimuksen, jolla hän sitoutui myymään hiekkaa Untamalan kylässä sijaitsevalta ja omistamaltaan tontilta rek. n:o 15²² kirkonkylän urheilukentän korjaus- ja parannustöitä varten. Näitä hänen suunnitelmiaan esti kuitenkin tällä tontilla sijaitseva esihistoriallinen asuinpaikka, ja heti syksyllä 1973 paikalla suoritettujen kaivausten jälkeen hän olikin ryhtynyt hiekan kuljetukseen tutkimuksella rauhoituksesta vapautetulta alueelta, ja voidakseen myydä hiekkaa yhä edelleen, olivat asuinpaikalla suoritettavat jatkotutkimukset tarpeen.

Asuinpaikan sijainti ja maaston kuvaus. Laitilan Untamalan kylässä, Tapani Lallan tontilla sijaitseva esihistoriallinen asuinpaikka on merkitty vuoden 1973 kaivauskertomuksen karttaliitteisiin A ja 1, jotka ovat otteita peruskartasta N:o 1131 11, LAITILA, 1: 20 000, vv. 1967 - 68. Vuoden 1973 tutkimusraportin (ks. vuoden 1973 kaivauskertomus Laitila, Untamala, Lalla , Es.hist.tston top.ark.ssa, Eino Rönkkö 1973) karttaliitteestä 2 ilmenee syksyllä 1973 tutkitut alueet. Tähän samaan liitteeseen on myös selvyiden ja kokonaiskäsityksen saamiseksi merkitty vuonna 1974 tutkitut alueet ja kaivetut koeojat sekä avatut koekuopat.

Jo vuoden 1973 kaivauksesta saatujen tulosten ja silloin avattujen koekaistojen ja -kuoppien perusteella näytti siltä ja kuten vuoden 1973 kaivauskertomuksessa selvittämiäni seikkojen perusteella ilmenee, on maankuorimisen ja hiekan kuljetuksen johdosta asuinpaikan rippeitä jäljellä alueelle kasatuissa ja jätetyissä maakasoissa (liitteet 1 ja 11).

Kun kaivaukset aloitettiin, oli siis edellisenä syksynä tutkitulta alueelta kuljetettu hiekkaa pois, ja hiekkakuopan koko näin entisestäänkin laajentunut. Kuten tämän kertomuksen karttaliitteestä 1 käy selville, muodosti alueen suurin n. 470 m² suuruinen hiekka- ja turvekasa nyt saarekkeen hiekkakuopan keskelle (liitteet 1, 13, 14 ja 15). Muilta osin olivat tämän suuren hiekkakuopan lännen- ja luoteisenpuoleiset hiekkakasat ja kuoppien reunat koskemattomina samassa tilassa kuin syksyllä 1973 (liite 12).

Syksyn 1974 kaivauksen suoritin Museoviraston esihistoriantoimiston varoilla ajalla 20.08.-04.09.1974 ja apulaisinani työskentelivät kuusi helsinkiläistä arkeologian opiskelijaa.

Kaivauksen sijoittaminen maastoon. Kaivaustyöt aloitettiin paaluttamalla liitteessä 1 esitetyn ja valokuva-liitteissä 13, 14 ja 15 näkyvän suuren hiekkakasan lännenpuoleista reunaa 2x2 m suuruisiin ruutuihin edellisen vuoden luodekaakko suuntaisen päälinjan avulla, ja koordinaatistossa kysymyksessä oli F-linja (karttaliite 2). Näin ollen syksyllä 1973 avattu koeruutu F 34 vastaa aivan tarkalleen myös vuoden 1974 kaivauksessa ruutua F 34. Paikalla kasvien horsmien ja heinien poistamisen jälkeen aloitettiin kaivaminen lastoilla ja se suoritettiin tasokaivauksena n. 10 cm kerroksina. Kiintopisteeksi valittiin kaivausalueen ja hiekkakasojen länsipuolella, kallion vieressä oleva suuri maakivi, jonka lukema koko tutkimustyön ajan oli 132. Vuonna 1973 käytettiin kaivausalueen ja suuren hiekkakasan eteläpuolella olevaa kiveä kiintopisteinä (liite 1) ja

vuoden 1974 kaivauksen kiintopiste on 95 cm korkeammalla kuin v.1973 käytössä ollut. Korkeusero mitattiin v. 1973 ja vuoden 1974 tutkimuksen ajan käytössä olleen kiintopisteen absoluuttinen korkeus 25,62 m mpy tarkistettiin 28.08.1974. Tornimäen kolmiomittaustornin juurelta olevasta kiintopisteestä 52,22 m mpy. Vuonna 1974 tutkittiin yhteensä n.156 m², josta koeojia ja -ruutuja n. 56 m². Lisäksi siivilöitiin irtohiekkaa kuutiomääriä n. 60 m² alueelta suuren hiekkakan pohjoisreunalla (karttaliite 1).

Kaivauksen kulku. Ensimmäistä kerrosta kaivettaessa maa oli laadultaan ruutujen F 32 - 42 alueella varsin vaihtelevaa johtuen siitä, että varsinkin ruutujen F 32 ja F 33 sekä F 34 päällä oli 40 - 80 cm vahvuudelta siirreltyä irtohiekkaa ja -maata. Kaivamista jatkettiin lastoilla F ruuturivin ruuduissa, kunnes päästiin ensimmäiseen tasoon n. 10 cm alkupe räisen turvekerroksen alle. Näin esille saadussa ensimmäisessä tasossa ruudun F 33 alueella oli ruskeanharmaata mullansekaisista liikuteltua hiekkaa, josta saatiin talteen pieniä saviastianpalasia. Ruuduissa F 34 - 35, F 37, F 38, F 40 - 41 ja F 42 (liite 3) erottui selvästi muuten koko F 32 - 42 käsittävien ruutujen alueella olleesta ruskeasta hiekasta tummanruskeita hiekkalaikkuja (liite 3 ja valokuvaliite 18, kuvat 13 ja 14). Ruuduissa F 36 - 37 hiekkakuopan reunoilla paljastui jo vaaleaa puhdasta hiekkaa. Löytöinä saatiin talteen koristelemattomia ja koristeltuja saviastianpaloja, piiesineitä ja sellaista katkelmia sekä palaneita luunsiruja. Ruudun F 33 ensimmäistä kerrosta kaivettaessa löytyi turvekerroksen alta leimaviivoin koristeltu saviastianpala, jossa koristekuopat ovat sisäpinnalla (KM 19404:4). Samanlainen pala tavattiin myös ruudusta F 34 (KM 19404:34).

Ruutujen F 32 - 42 toisessa tasossa maa oli suhteellisen tasaisesti ruskeaa hiekkaa ja ruuduissa F 34, F 35, F 38, F 40 ja F 41 erottui tummanruskeita hiekkaläikkiä. Ruudussa F 41 oli 100 x 80 cm suuruisella alueella palanutta hiekkaa (karttaliite 4). Kaivettaessa ruutujen F 32 - 42 toista kerrosta saatiin löytöinä talteen koristelemattomia ja koristeltuja saviastianpaloja, piiesineitä ja -iskoksia sekä palaneita luunsiruja. Ruudusta F 34 löytyneessä koristellussa saviastianreunapalassa (KM 19404:47) ovat koristekuopat palan sisäpinnalla.

Kolmas taso kaivettiin edellisen kerroksen löytöjen ja maanlaatujen perusteella ruuduista F 32 -35, F 37 ja F 40-41 (karttaliite 5). Ruudun F 32 alueella oli maa ruskeaa hiekkaa samoin kuin puolet ruuduista F 34 ja F 35 (valokuvaliite 19, kuva 17). Ruudun F 37 kolmannessa tasossa maa oli laadultaan pehmeää, vaaleanpuhdasta hiekkaa (karttaliite 5 ja valokuvaliite 19, kuva 18). Ruuduissa F 40 - 41 vaalean hiekan keskeltä erottui pieniä ruskeita hiekkaläikkuja (karttaliite 5, valokuvaliite 20, kuva 19). Ruudun F 32 kolmatta kerrosta kaivettaessa löytyi muutamia koristelemattomia saviastianpaloja ja pii-iskos. Samoin ruudun F 33 kolmannesta kerroksesta tavattiin koristelemattomia saviastianpaloja sekä koristeltu reunapala.

Ruutu F 32 kaivettiin neljänteen tasoon ja samoin puolet ruudusta F 33. Ruudussa F 32 maa oli vaaleaa hiekkaa ja ruudussa suuren maakiven ympärillä erottui ruskeaa hiekkaa (karttaliite 6, valokuvaliite 20, kuva 20). Ruudun F 32 neljättä kerrosta kaivettaessa löydettiin koristelemattomia saviastianpaloja.

Samanaikaisesti kaivettaessa suuren hiekkakasasaarekkeen lännenpuoleista ruuturiviä (F 32 - 42) siivilöitiin saman hiekkaja- ja turvekasan pohjoispuolella alkuperäisen turvekerroksen päälle maansiirtokoneilla kasattua irtomaata (karttaliite 1, valokuvaliite 16, kuva 9 ja valokuvaliite 17). Tästä n. 60 m² laajuiselta alueelta ja kymmeniä kuutioita siivilöidystä hiekkamäärästä saatiin talteen koristelemattomien saviastianpalojen lisäksi yksi kvartsi-iskos (siivilöintilaitteen tiheimmän verkon silmukkasuuruus oli 1,0 cm). Siivilöintiä jatkettiin, kunnes vastaan tuli turvekerros, jonka päälle hiekkakasa oli tehty. Siivilöidylle alueelle avattiin koeruutu B 40, jonka ensimmäistä kerrosta kaivettaessa löydettiin kolme koristelematonta savias-
astianpalasta (karttaliitteet 1 ja 7).

Hiekkakuopan länsipuolelle, vuonna 1973 avatun ja kaivetun koeoja B:n jatkeeksi paalutettiin lisää metrin levyistä koekaistaa D (karttaliite 1). Tämän koeojan poikki kaivettiin metrin levyinen koeoja C, ruudut O - V 43 (karttaliite 1 sekä 8, valokuvaliite 23, kuvat 24, 25 ja 26). Koeoja C:n ensimmäistä kerrosta kaivettaessa havaittiin maan ja hiekan olevan paikoitellen irtonaista ja sekaantunutta, sillä koekaista ylitti ruutujen S - V 43 osalta sorakuopilta hiekkankuljetukseen käytetyn tien. Ruutujen P, Q, S ja V 43 alueella esille saatu ruskea hiekka oli liikuttelematonta ja penkomatonta (karttaliite 8). Koeojaa C kaivettiin 10 - 15 cm:n syvyyteen ja koekaista siltä osin oli löydötön.

Samoin kuin ruudut Q ja P 43 koeojasta C, kaivettiin myös koeoja D, ruudut Q 42 - 50 hiekkakuopan länsireunalle kasattuihin turve- ja hiekkakasoihin (valokuvaliite 24, kuva 28, valokuvaliite 25, kuvat 29 ja 30). Niiden korkeus vaihteli

puolesta metristä yhteen metriin ja ylikin. Koeojan ruutuja kaivettaessa irtomaa tutkittiin lastoilla ja kaivamista jatkettiin kunnes päästiin n. 10 cm:n syvyyteen alkuperäisen maanpinnan alle (karttaliite 9). Ruuduissa Q 42 - 43 maa oli tasaisesti ruskeaa hiekkaa ja ruuduissa Q 44 - 46 hiekka oli väriltään edelliseen verrattuna huomattavasti vaaleampaa. Ruudun Q 47 puolesta välistä ruudun Q 48 puoleen väliin maa oli ruskeaa hiekkaa ja muuttui väriltään vaaleaksi ruudun Q 48 puolella välissä jatkuen samanlaisena ruudun Q 50, jossa erottui tummanruskeita laikkuja. Koeojaa kaivettaessa löydettiin saviastianpaloja ruuduista Q 44, Q 48 - 50. Ruudusta Q 44 tavattiin epämääräinen raudankappale (KM 19404:80). Kaikki löydöt koeojaa D kaivettaessa tehtiin irtomaasta ja -hiekasta.

F-linjaan, hiekkakuoppien pohjois-luoteispuolelle avattiin asuinpaikan laajuuden ja pohjoisrajan selvittämiseksi 2x2 m suuruisia koeruutuja F 54, F 57, F 61, F 65, F 69 ja F 73 (karttaliitteet 1 ja 2, valokuvaliite 26, kuva 31). Ensimmäiseksi edellä mainituista ruuduista kaivettiin ruutu F 54, joka sijoittui maastossa aivan hiekkakuopan pohjoisreunaan, turve- ja hiekkakasaan (valokuvaliite 26, kuva 32). Ruudun alueelta jouduttiin poistamaan maata ja kaivamaan irtohiekkaa 70 - 90 cm syvyydelle, ennen kuin alkuperäinen turvekerros tuli vastaan. Turve poistettiin ja koeruutu kaivettiin n. 20 cm syvyyteen turvekerroksen alle (valokuvaliite 26, kuva 32). Ruudun alueelta turpeen päällä olleesta irtohiekasta saatiin talteen 2 koristelematonta saviastianpalasta.

Myös koeruutu F 57 oli osittain irtohiekkakasan päällä ja irtomaan tutkimisen jälkeen kaivettiin ruutu keskimäärin 10 - 15 cm syvyyteen alkuperäisestä maanpinnasta (valokuvaliite 26, kuva 33). Irtomaasta löydettiin koristelematon saviastianpalanen. Koeruudut F 61, F 65, F 69 ja F 73 kaivettiin myös vain ensimmäiseen tasoon ja ruuduista paljastui heti ohuen turpeen poiston jälkeen vaaleaa, puhdasta ja kivetöntä hiekkaa (valokuvaliite 27, kuvat 34, 35, 36 ja 37). Nämä koeruudut F 61, F 65, F 69 ja F 73 osottautuivat , niiltä osin kuin niitä kaivettiin, löydöttömiksi (ruuduista ei piirretty tasokarttoja).

Ruutujen F 32 - 42 itäprofiilissa näkynyt kulttuurikerros erottui heti turvekerroksen alta alkaneena, muusta vaaleasta hiekasta erottuneena ruutujen F 34 - 35, F 36 - 37 ja F 39 - 42 kohdalla profiilissa näkyneenä ruskeana hiekkavyöhykkeenä (karttaliite 10, valokuvaliite 21, kuva 21, valokuvaliite 22, kuvat 22 ja 23), jonka vahvuus vaihteli 1 - 40 cm:iin. Kiinteitä muinaisjäännöksiä tai sellaisiin viittaavia merkkejä ei vuoden 1974 tutkimuksen yhteydessä tavattu.

Kuten jo useaan kertaan on käynyt ilmi, on asuinpaikka suurimmaksi osaksi tuhoutunut, kun alueelta on kuorittu pois turve ja sen alla ollut ruskea hiekka ja maasta tehty kasoja. Eräs tällainen irtohiekkakasa on jäljellä suuren hiekkakuopan keskellä, johon siis tutkimus v. 1974 keskitettiin. Tämä kasa on tehty paikalla olleen alkuperäisen maanpinnan päälle ja ehyttä kulttuurikerrosta on näin säilynyt muun hiekanoton ja kuljetuksen yhteydessä koskemattomana. Tämän kasan eteläpuolisissa vastaavanlaisissa maakasoissa ja hiekkakuopan reunoissa sekä rikottua maanpintaa tarkasteltaessa ei havaittu mitään asuinpaikkaan viittaavaa. Näin ollen vuosina 1973 ja 1974 tällä suhteellisen

kivettömällä, loivasti etelään kohti Putkisuota viettävällä, alkuaan havupuita kasvaneella sorankuljetuksen rikkomalla hiekkarinteellä suoritettujen tutkimusten ja talteen saatujen irtolöytöjen sekä tehtyjen havaintojen perusteella asuinpaikka rajoittuu idässä hiekkakuoppaan, etelässä tämän hiekkakuopan keskellä suureen hiekka- ja turvekasaan, maastossa 25 m:n korkeuskäyrälle, lännessä hiekkakuopan reunoilta ja sen länsi- ja pohjoispuolella olevista maakasoista tehtyjen irtolöytöjen ja koeojien perusteella Tornimäen kallioihin ja pohjoisessa sorakuopilta hiekkankuljetukseen käytettyyn tiehen saakka.

Helsingissä, 12. p:nä helmikuuta 1976

Eino Rönkkö

Eino Rönkkö

LIITE Laitilan Untamalassa Tapani Lallan sorakuopilla sijaitsevan epineoliittisen asuinpaikan kaivauskertomukseen 1974. Eino Rönkkö 1974.

Luettelo kaivauskertomukseen liittyvistä kartta- ja valokuvaliitteistä:

Karttaliitteet:

- Liite n:o 1, Yleiskartta, mittakaava 1:200, kaivausalue syksyllä 1974.
Irtolöytöinä talteensaatujen saviastianpalojen löytöpaikkoja
- " n:o 2, Kaivausalueen ja koeojien pintavaaitukset. Kartan mittakaava 1:100. Kiintopiste 132.
- " n:o 3, Taso 1 ruuduista F 32 - 42 mittakaavassa 1:20, kp 132.
- " n:o 4, Taso 2 ruuduista F 32 - 42 mittakaavassa 1:20, kp 132.
- " n:o 5, Taso 3 ruuduista F 32 - 35, F 37, F 40-42 mittakaavassa 1:20, kp 132.
- " n:o 6, Taso 4 ruudusta F 32 mittakaavassa 1:20, kp 132.
- " n:o 7, Koeruutu B 40 mittakaavassa 1:20, kp 132.
- " n:o 8, Koeoja C, ruudut P - Q 43 ja S - V 43 mittakaavassa 1:20, kp 132.
- " n:o 9, Koeoja D, ruudut Q 42 - 50 mittakaavassa 1:20, kp 132.
- " n:o 10, Itäprofiili ruuduista F 32 - 42 mittakaavassa 1:20, kp 132.

Valokuvaliitteet

Liite n:o 11, kuva 1. (ff. 42614 - 21)

Lallan sorakuopilla sijaitseva esihistoriallinen asuinpaikka on tuhoutunut soran- ja hiekanajon yhteydessä. Rippeitä asuinpaikasta on jäljellä alueelle kasatuissa ja jätetyissä turve- ja hiekkakummuissa. Kesällä 1974 tutkittiin näitä hiekkakasoja ja pääasiallisesti kaivaus keskitettiin kuvassa nuolien väliseen maa-kasaan. Kuva on otettu idästä ns. Ropan tieltä, joka näkyy panoraamassa sen vasemmassa reunassa ja sama tie kuvan oikeassa reunassa jatkuen Laitilan kirkonkylästä Pyhärantaan.

Liite n:o 12, kuva 2. (ff. 42622 - 25)

Lallan sorakuoppien lännen- ja pohjoisensuoleista reunaa, jonka päälle niinkään on muodostettu alueelta kuoritusta maasta turve- ja hiekkakasoja. Taustalla Tornimäen kallioita. Kuva on otettu kaakosta.

Liite n:o 13, kuva 3. (f.42626)

Keskelle sorakuoppia kasattu ja jätetty hiekkakasa kuvattuna idästä n. 90 m päästä Ropan tieltä.

kuva 4. (f. 42627)

Sama hiekka- ja turvekasa kuin kuvassa 3 kaakosta kuvattuna.

Liite n:o 14, kuva 5. (f. 42628)

Sama kuin kuvassa 4 etelästä kuvattuna.

kuva 6. (f. 42629)

Sama kuin kuvassa 5 etelä-lounaasta kuvattuna.

Liite n:o 15, kuva 7. (ff. 42630 - 31)

Turve- ja hiekkakasat ovat muodostettuja alkuperäisen maanpinnan päälle. Vuonna 1973 kaivettu alue sijaitsee kuvassa näkyvän hiekkakasan muodostaman saarekkeen edessä, sen länsipuolella ja hiekkankuljetus

oli aloitettu paikalta välittömästi tutkimuksen loputtua. Kuva on otettu lännestä ennen kesän 1974 kaivauksen aloittamista.

Liite n:o 16, kuva 8. (f. 42632)

Kuvassa 7 esitetyn hiekkakasan länsisivu paalutettuna kaivausta varten 2 x 2 m suuruisiin ruutuihin. Kuvattu etelästä.

kuva 9. (f. 42633)

Tuhoutuneen asuinpaikan rippeitten tutkiminen aloitettiin maanpinnan päälle kasatun irtohiekan- ja soran siivilöinnillä.

Kuva on otettu luoteesta.

Liite n:o 17, kuva 10. (f. 42634) ja

kuva 11. (f. 42635)

Irtohiekan ja -soran siivilöintityöt me-
neillään.

kuva 12. (f. 42636 -37)

Tutkimustyö käynnissä. Taustalla metsikön takana kuvassa oikealla on Putkisuo ja kuvan vasemmassa reunassa näkyy Laitilasta Pyhärannan suuntaan johtavaa ns. Ropan tietä. Kuva luoteesta.

Liite n:o 18, kuva 13. (f. 42638)

Ruudut F 32 - 35 kaivettuna ensimmäiseen tasoon. Kuva on otettu etelästä.

kuva 14. (f. 42639)

Ruudut F 36 - 41 kaivettuna ensimmäiseen tasoon. Kuvattu etelästä.

kuva 15. (f. 42640)

Toinen taso ruuduista F 32 - 35. Hiekka on jo puhtaampaa ja väriltään vaaleampaa kuin edellisessä tasossa. Kuvan oikeassa yläkulmassa näkyvän profiilin korkeus johtuu irtohiekkakasasta. Kuvattu etelästä.

kuva 16. (f. 42641)

Ruutujen F 36 - 41 toinen taso etelästä kuvattuna.

Liite n:o 19, kuva 17. (f. 42642)

Ruutujen F 32 - 35 kolmas taso etelästä kuvattuna. Ruudussa F 32 kuvassa oikeassa reunassa näkyvän kiven vasemmalla puolella erottuva tumma hiekan väri johtuu paljolti ruudun alueelle lahonneesta kannosta. Kuva etelästä.

kuva 18. (f. 42643)

Ruudun F 37 kolmas taso etelästä kuvattuna.

Liite n:o 20, kuva 19. (f. 42644)

Ruutujen F 40 - 41 kolmas taso luoteesta kuvattuna.

kuva 20. (f. 42645)

Neljäs taso ruuduista F 32 - 33. Kuva on otettu etelästä.

Liite n:o 21, kuva 21. (f. 42646 - 49)

Kaivausaluetta lännestä kuvattuna siinä vaiheessa, jolloin hiekkakasan lännenpuoleinen ruuturivi F on kaivettu pohjaan. Kuva on otettu lännestä.

Liite n:o 22, kuva 22. (f. 42650)

Ruutujen F 33 - 37 itäprofiilia lounaasta kuvattuna. Ruudun F 33 ja osittain myös ruudun F 34 profiilissa näkyvä tumma juova kuvan oikeassa alareunassa on alkuperäistä maanpintaa, jonka päälle hiekkaa ja turvetta on kasattu.

kuva 23. (f. 42651)

Ruutujen F 38 - 41 itäprofiilia luoteesta kuvattuna. Varsinkin ruudun F 40 profiilissa kuvassa vasemmalla erottuva ohut selvä tumma juova on alkuperäistä maanpintaa, turvetta.

Liite n:o 23, kuva 24. (f. 42652)

Hiekka- ja sorakuoppien länsipuolelle paa-
lutettua 1 metrin levyistä koeojaa, ruu-
dut P - V 43. Kuva lännestä.

kuva 25. (f. 42653)

Kuvassa 24 esitetystä koeojasta ruudut Q - P 43 avattuina ja kaivettuina ensimmäiseen tasoon. Kuva on otettu lännestä.

kuva 26. (f. 42654)

Kuvan 24 esittämän koekaistan ruudut

R - V 43 avattuina ja kaivettuina ensimmäiseen tasoon. Kuva idästä.

Liite n:o 24, kuva 27. (f. 42655)

Asuinpaikka rajoittuu lännessä ja pohjoisluoteessa kuvan esittämään luontaiseen kiveykseen, josta alkaa kuvassa vasemmalle jatkuva Tornimäki. Kuvan oikeassa reunassa näkyy koeojien paalutusta. Kuva lounaasta.

kuva 28. (f. 42656)

Hiekkakuopan länsi- ja luoteispuolelle hiekkakasojen halki paalutettua 1 m levyistä koeojaa kaakosta kuvattuna.

Liite n:o 25, kuva 29. (f. 42657)

Kuvan 28 esittämän koekaistan kaivaustyö käynnissä. Kuvattu etelästä.

kuva 30. (f. 42658)

Koeoja D, ruudut Q 42 - 58 kaivettuna n. 10 cm alkuperäisen maanpinnan alapuolelle. Profiilien korkeus johtuu irtohiekka- ja turvekasoista. Kuva eteläkaakosta.

Liite n:o 26, kuva 31. (f. 42659)

Aluetta hiekkakuoppien luoteis- ja pohjoispuolella, jonne paalutettiin F ruuturiviin 2 x 2 m suuruisia koeruutuja. Kuva luoteesta.

kuva 32. (f. 42660)

Hiekkakuopan pohjoisreunan irtohiekkakasaan kaivettu koeruutu F 54. Kuva kaakosta.

kuva 33. (f. 42661)

Koeruutu F 57 avattuna ja kaivettuna n. 10 cm syvyyteen. Kuva kaakosta.

Liite n:o 27, kuva 34. (f. 42662)

Koeruudussa F 61 paljastui turpeen alta kivetön, vaalea puhdas hiekka. Kuvattu luoteesta.

kuva 35. (f. 42663)

Koeruutu F 65 avattuna ja kaivettuna n. 10
cm syvyyteen. Kuvattu idästä.

kuva 36. (f. 42664)

Koeruudussa F 69 paljastui heti turpeen
poiston jälkeen puhdas, kivetön hiekka.
Kuva lännestä.

kuva 37. (f. 42665)

Koeruudun F 73 alueella oli maa myös ta-
saisesti vaaleaa, puhdasta hiekkaa.
Kuva idästä.

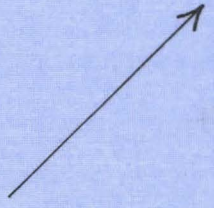

LAITILA
UNTAMALA
T. LALLAN SORAKUOPAT

EINO RÖNKKÖ 1974

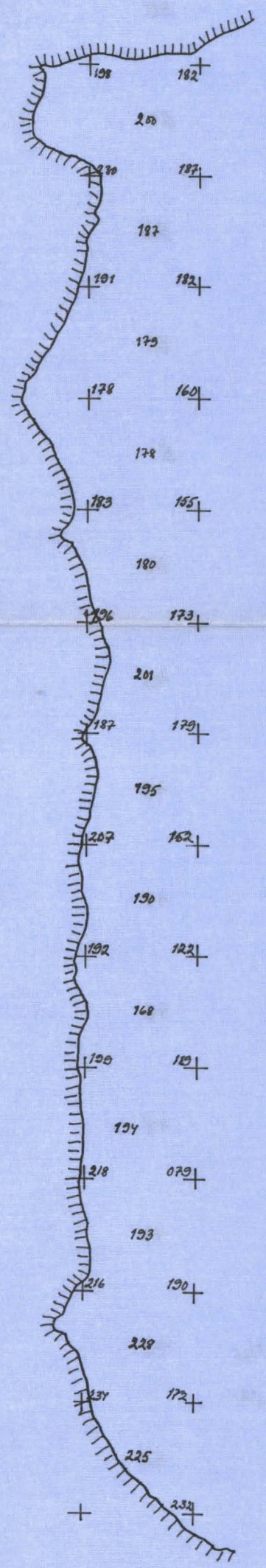
MK 1:100
KP 132

Pintavaaitukset

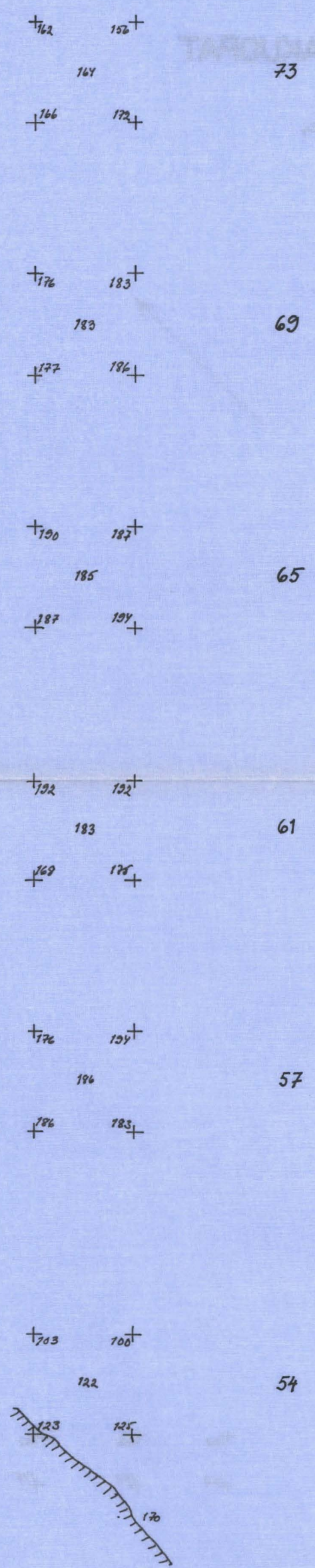

+124	+129								58
+087	+093								57
+092	+061								56
+035	+033								55
+057	+046								54
+032	+077								53
+032	+032								52
+052	+077								51
+097	+089								50
+067	+086								49
+107	+102								48
+149	+146								47
+157	+129								46
+161	+166								45
+149	+167								44
+126	+153								43
+168	+152	+162	+170	+023	+104	+156	+165		43
+168	+153	+175	+175	+107	+112	+	+177	+123	42
					+137	+142			

3
 LAITILA
 UUTAMALA
 TILAN KORKEUS
 1937
 1:500
 2.9.37
 Korkeusmittaus

41
 40
 39
 38
 37
 36
 35
 34
 33
 32
 31
 30
 29

73
 69
 65
 61
 57
 54

F

F

LIITE 3

**LAITILA
UNTAMALA
T. LALLAN SORAKUOPAT**

EINO RÖNKKÖ 1974

MK 1:20

KP 132

Ruudut: F 32 - 42

Taso 1

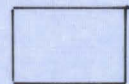
Mullansekainen hiekka

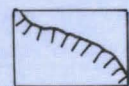
Tummanruskea hiekka, kulttuurimaata

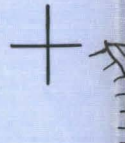
Ruskea hiekka, kulttuurimaata

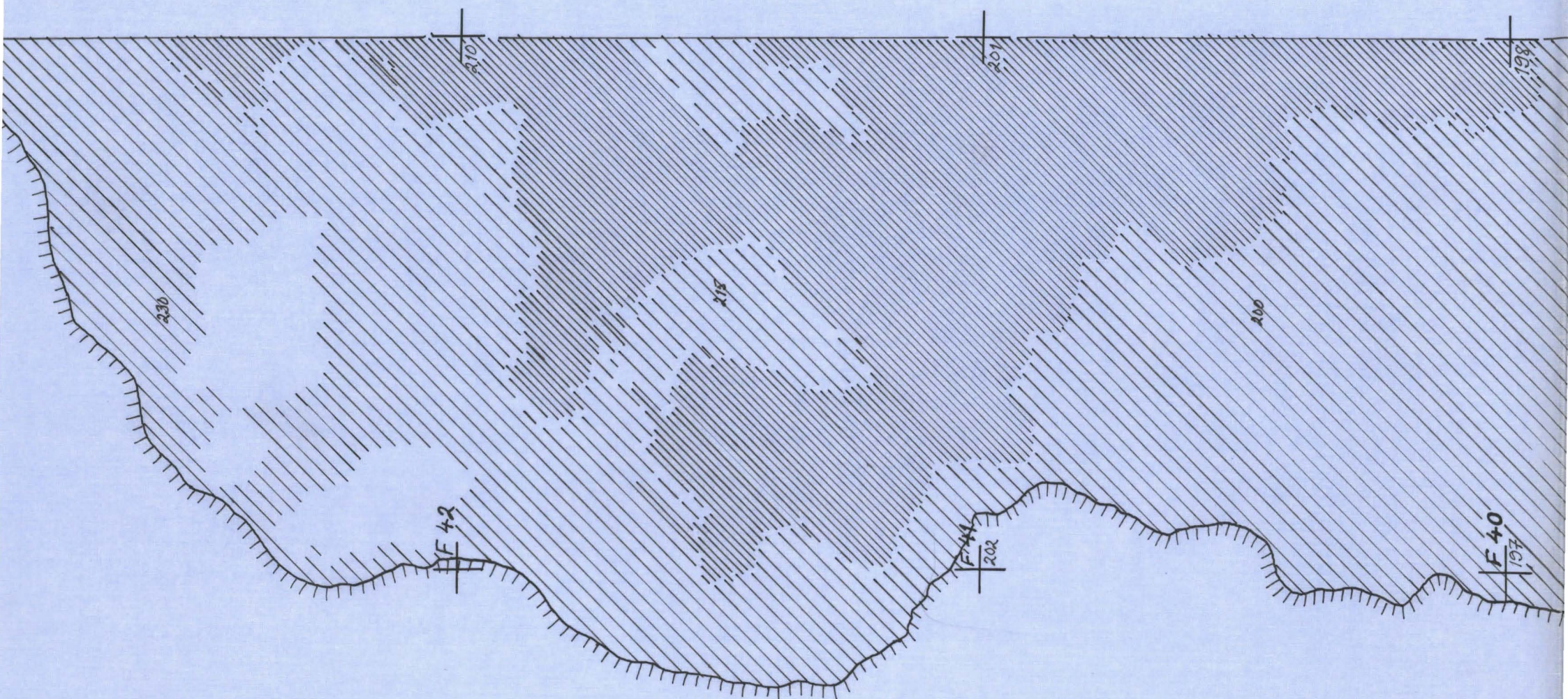

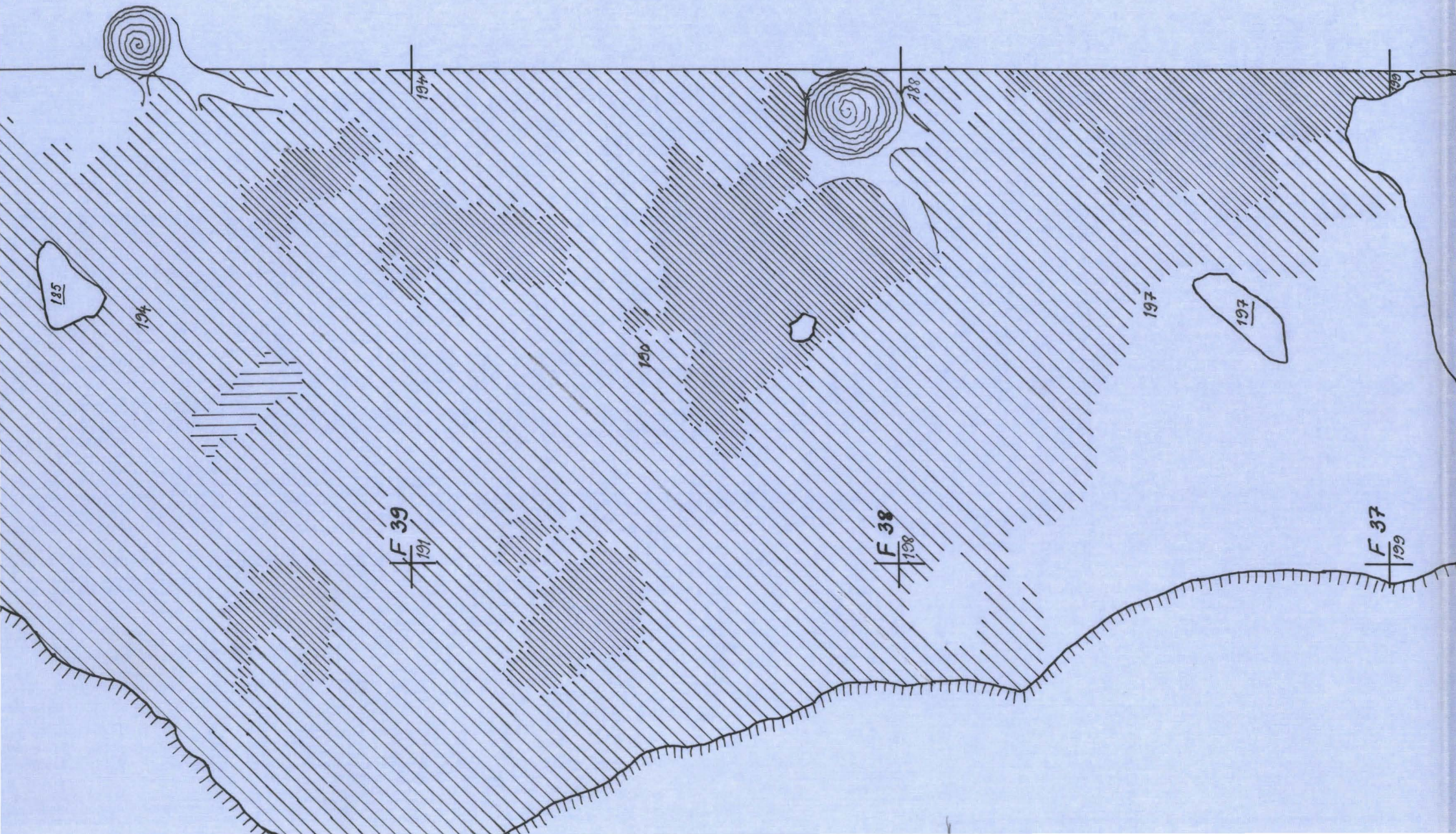
Vaalea, puhdas hiekka (steriili maa)

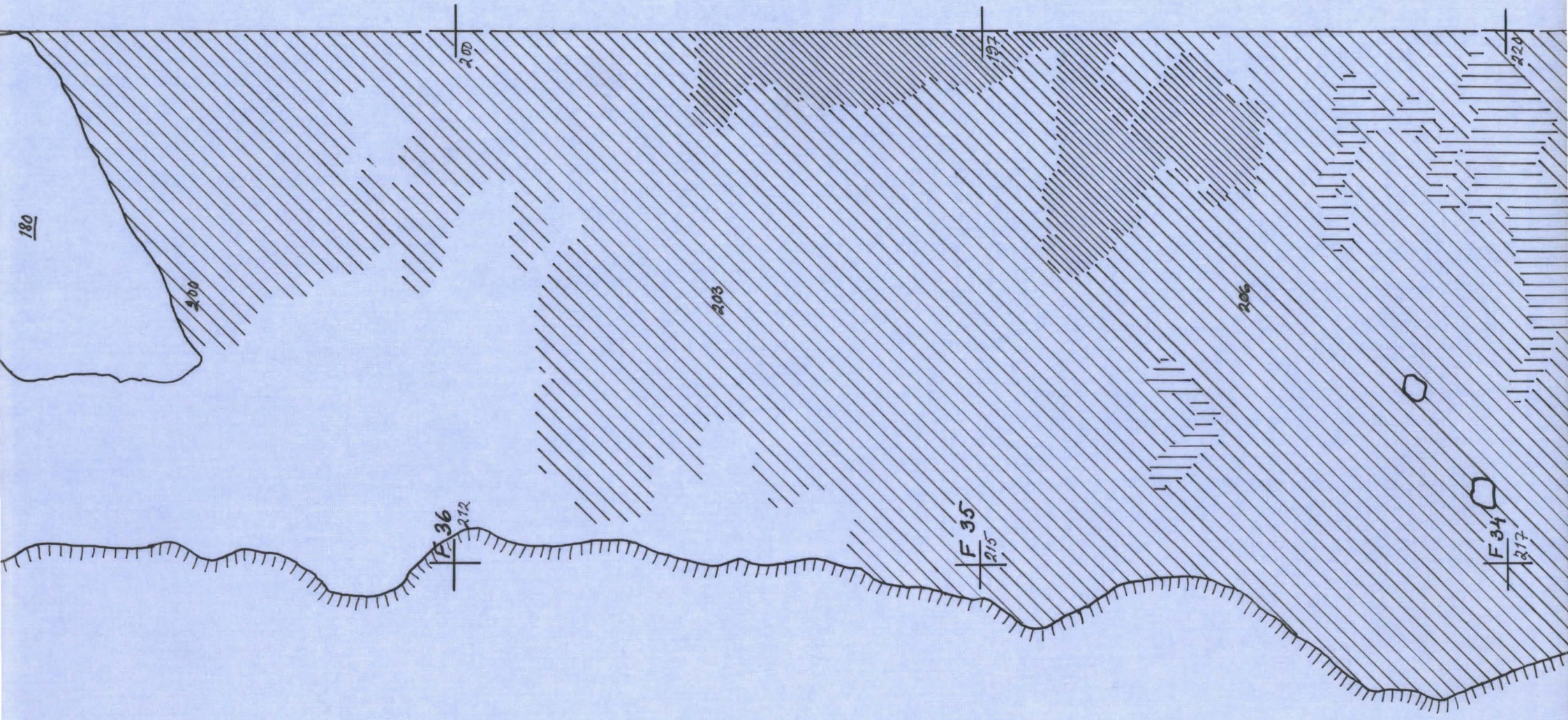

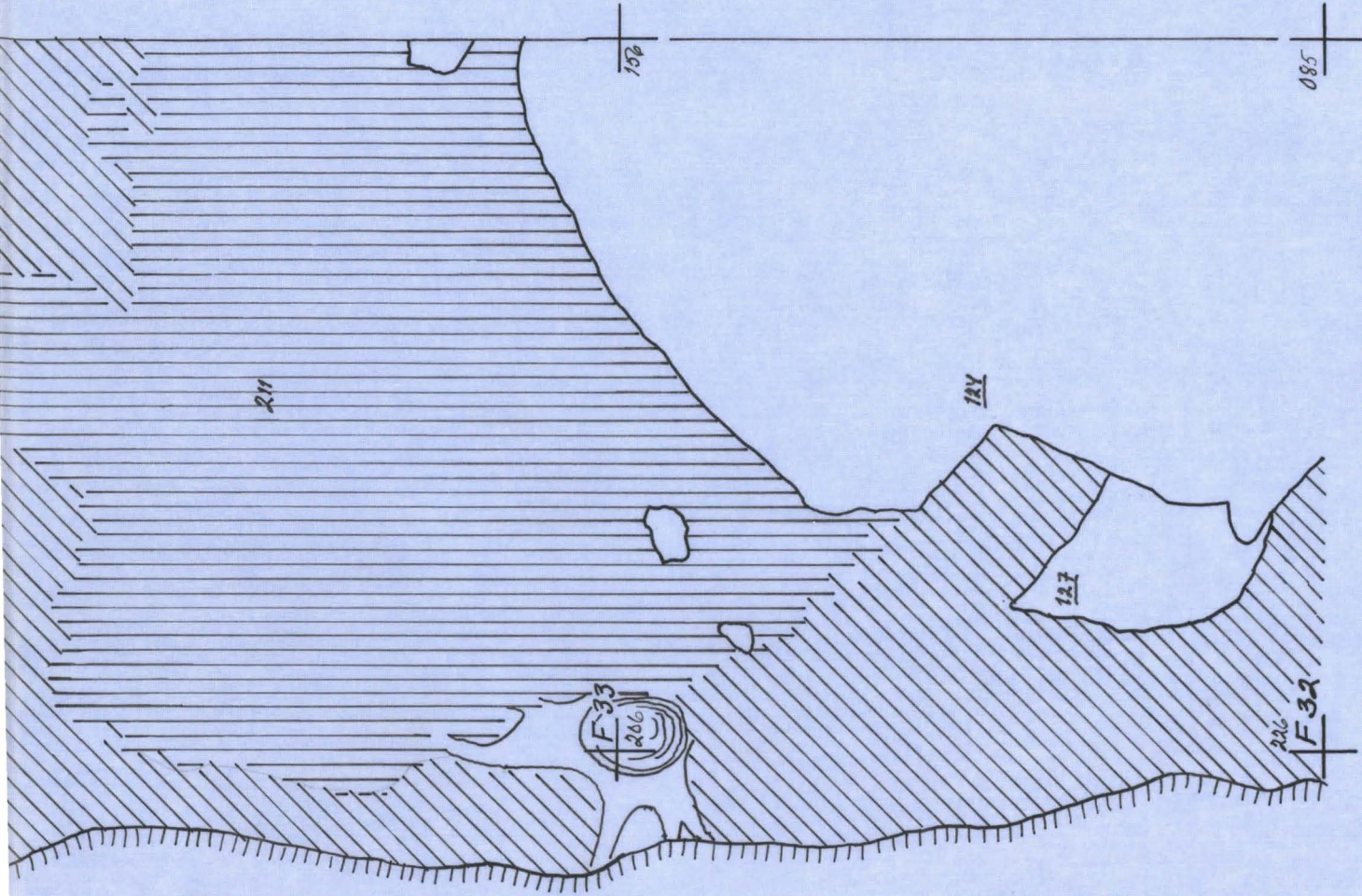
Hiekkakuopan reuna

R11

R12

F33
R16

R13

R14
F32

085

085

LIITE 4

LAITILA UNTAMALA T. LALLAN SORAKUOPAT

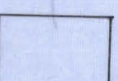
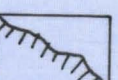
EINO RÖNKKÖ 1974

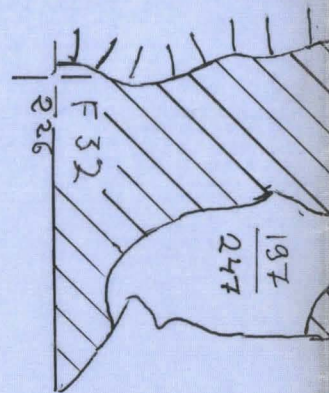
MK 1:20

KP 132

Ruudut F 32 - 42

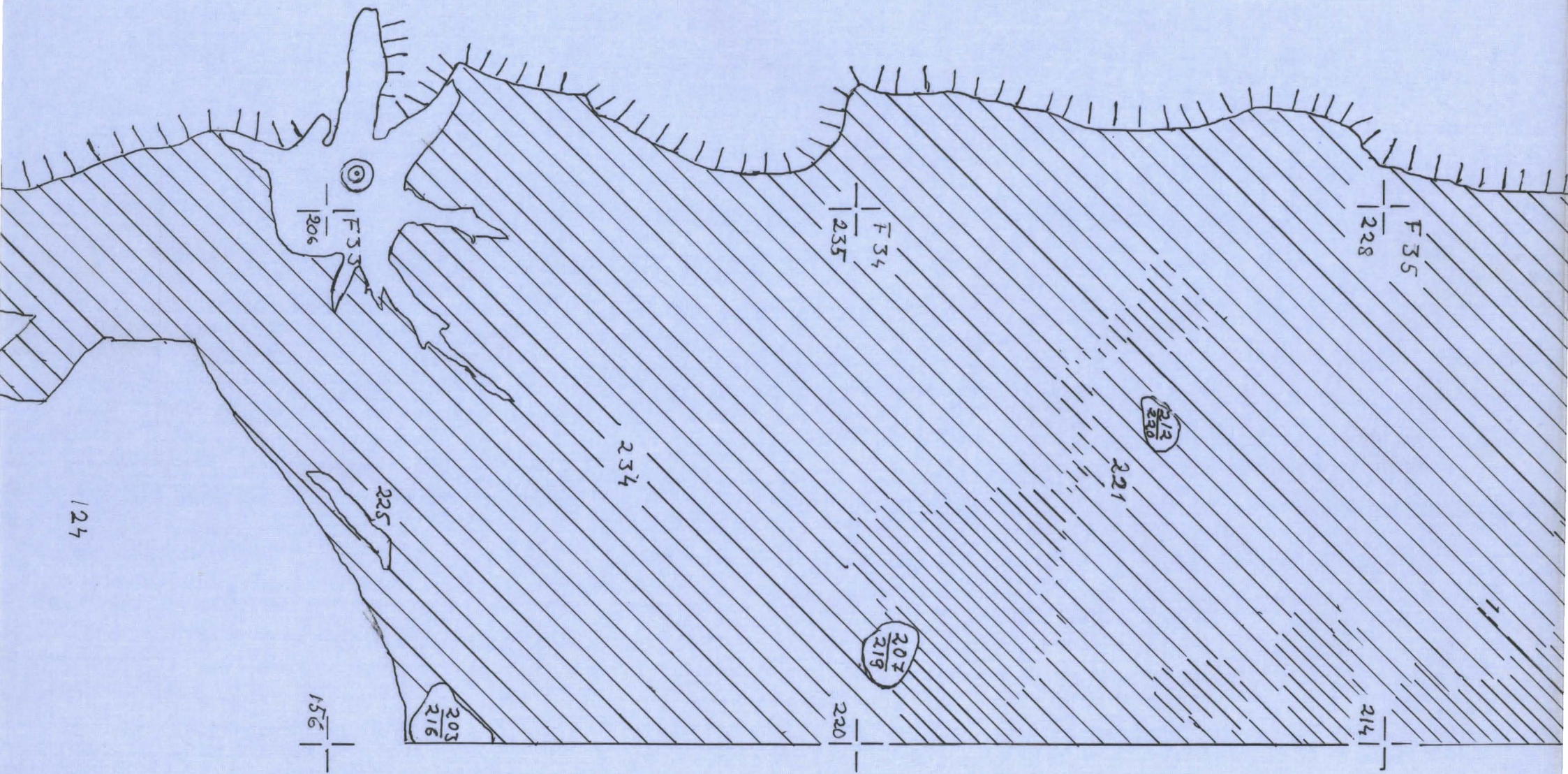
Taso 2

- Palanut hiekka, kulttuurimaata
- Tummanruskea hiekka, kulttuurimaa
- Ruskea hiekka, kulttuurimaata
- Vaalea puhdas hiekka, (steriili maa)
- Hiekkakuopan reuna

085

F 35
228

F 34
235

F 33
206

212
210

221

207
219

220

214

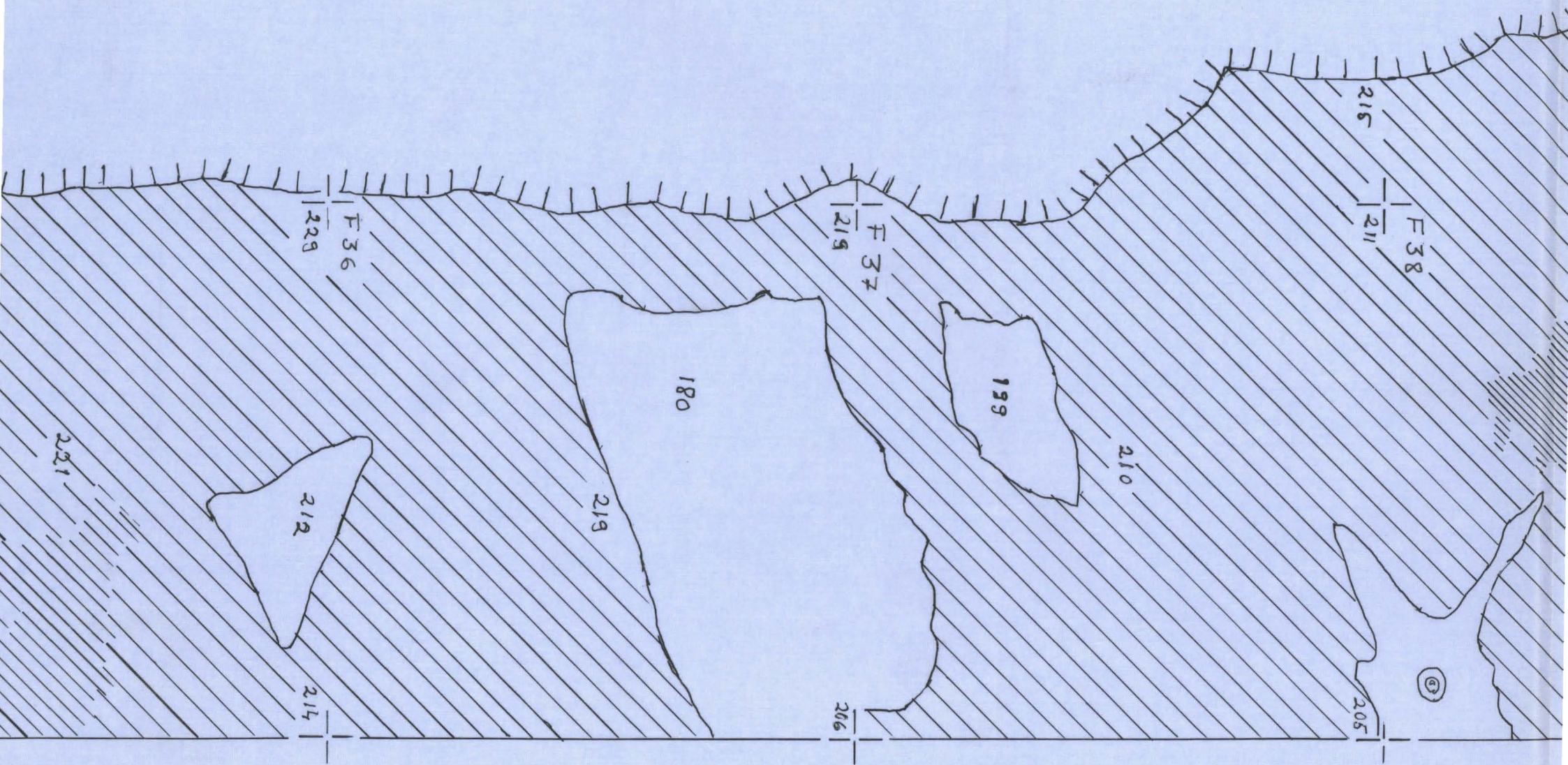
203
216

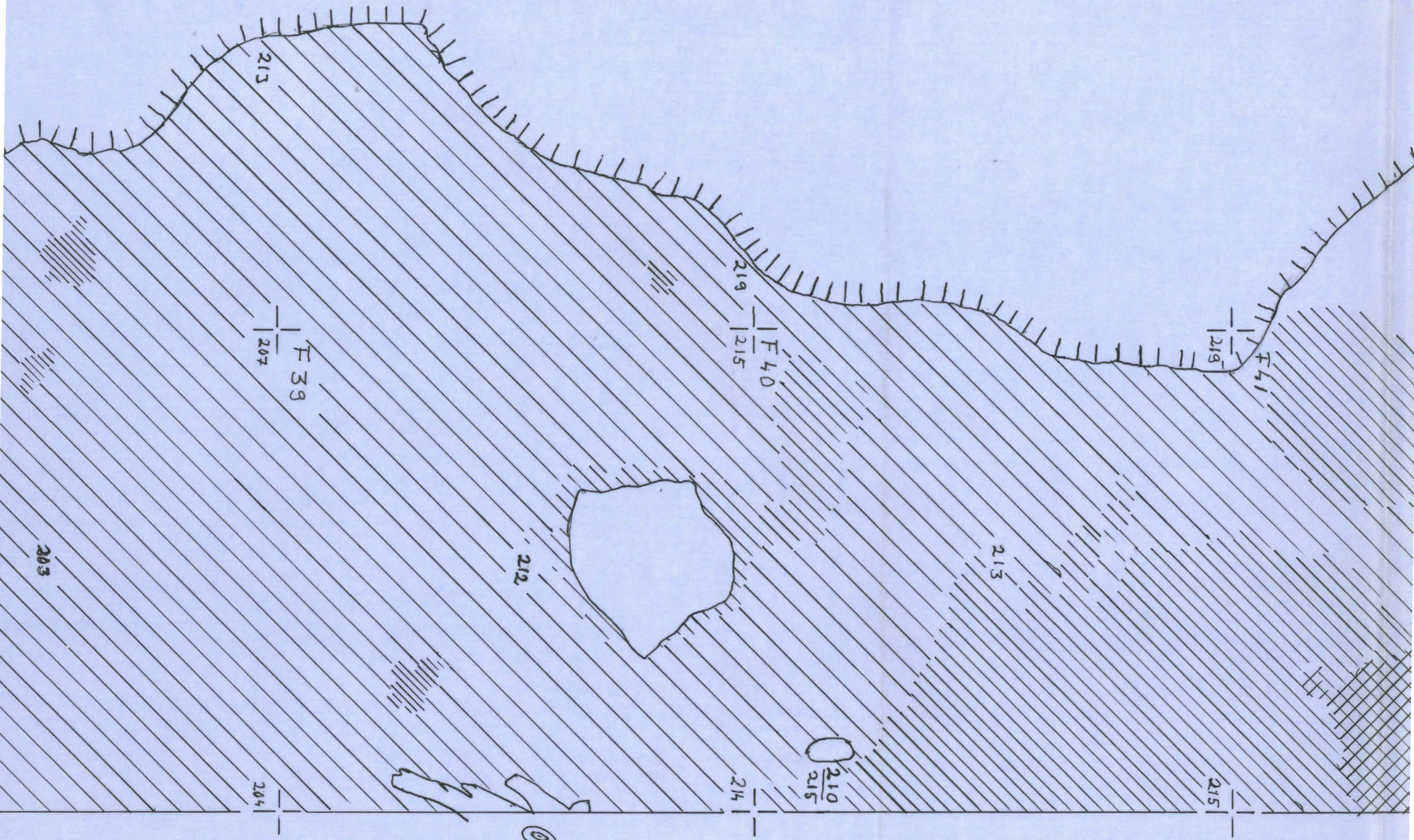
225

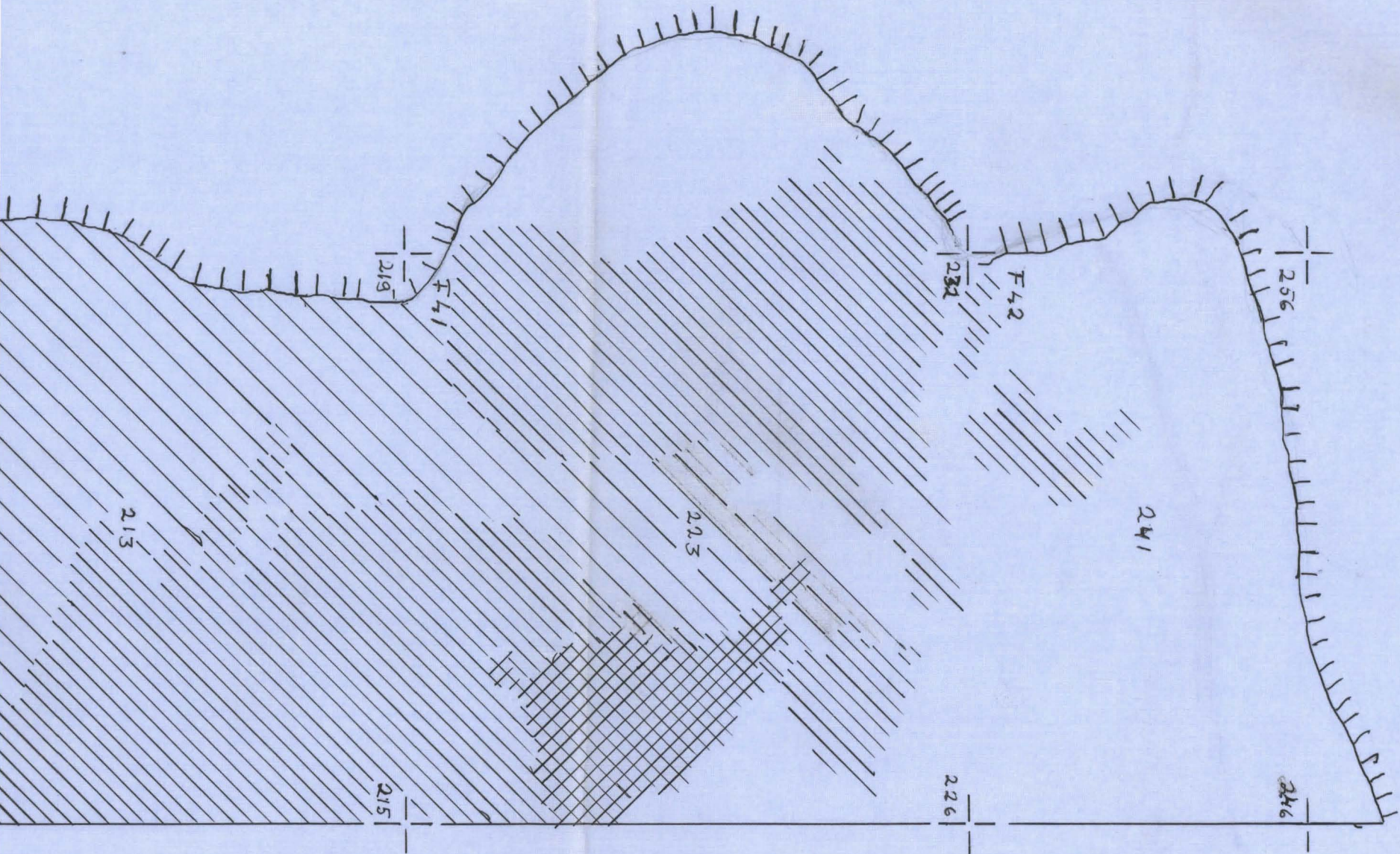
234

156

124

LIITE 5

LAITILA
UNTAMALA
T.LALLAN SORAKUOPAT

EINO RÖNKKÖ 1974

MK 1:20

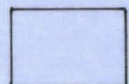
KP 132

Ruudut F 32-35, F 37, F 40-42

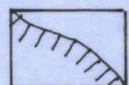
Taso 3

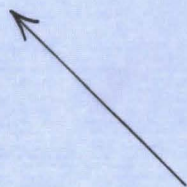
Ruskea hiekka, kulttuurimaa

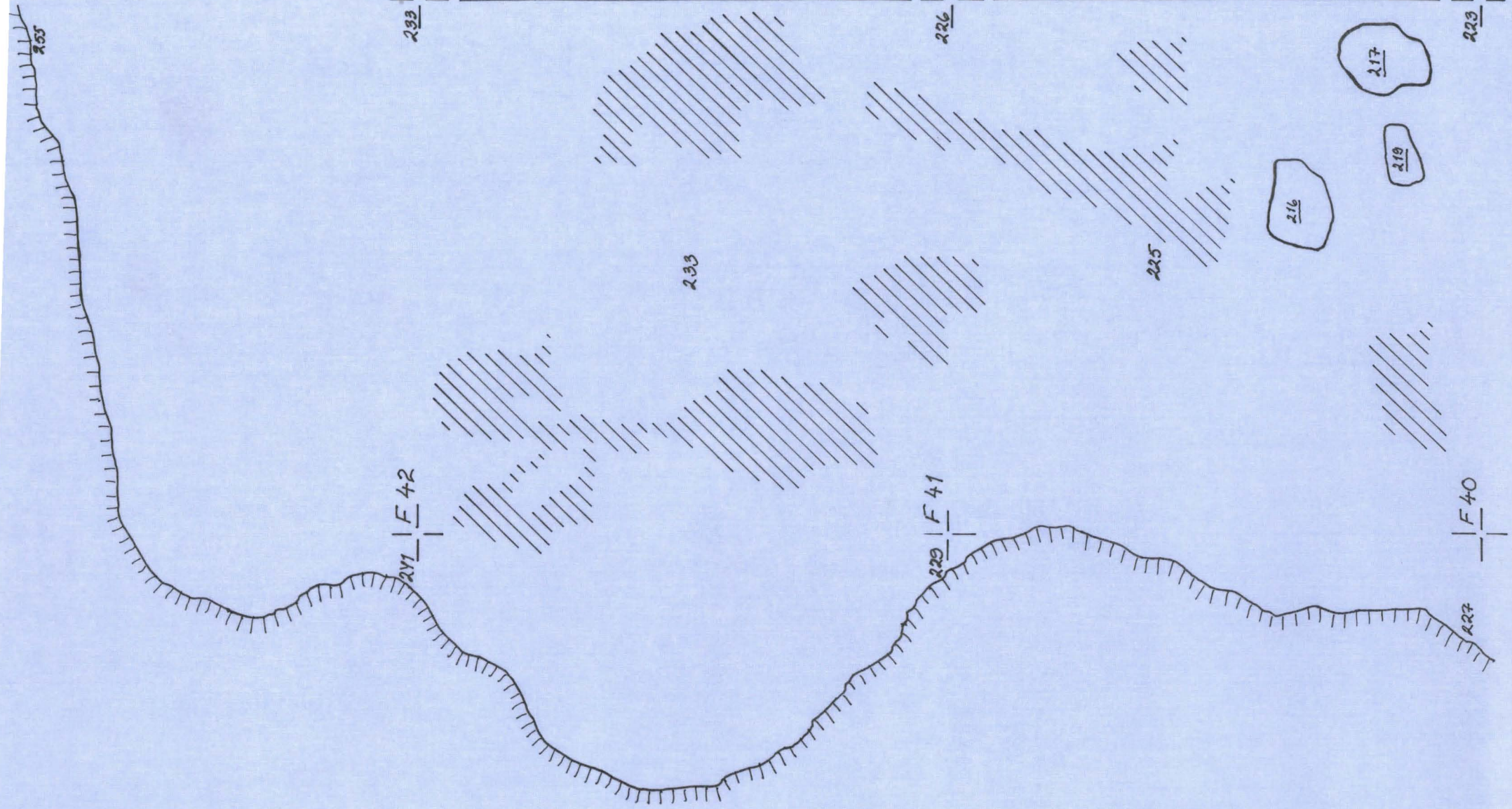

Vaalea, puhdas hiekka
(steriili maa)

Hiekkakuopan reuna

233

226

223

233

225

216

217

219

227 | F 42

227 | F 41

| F 40

227

Toinen taso
(liite 4)

Toinen taso
(liite 4)

228

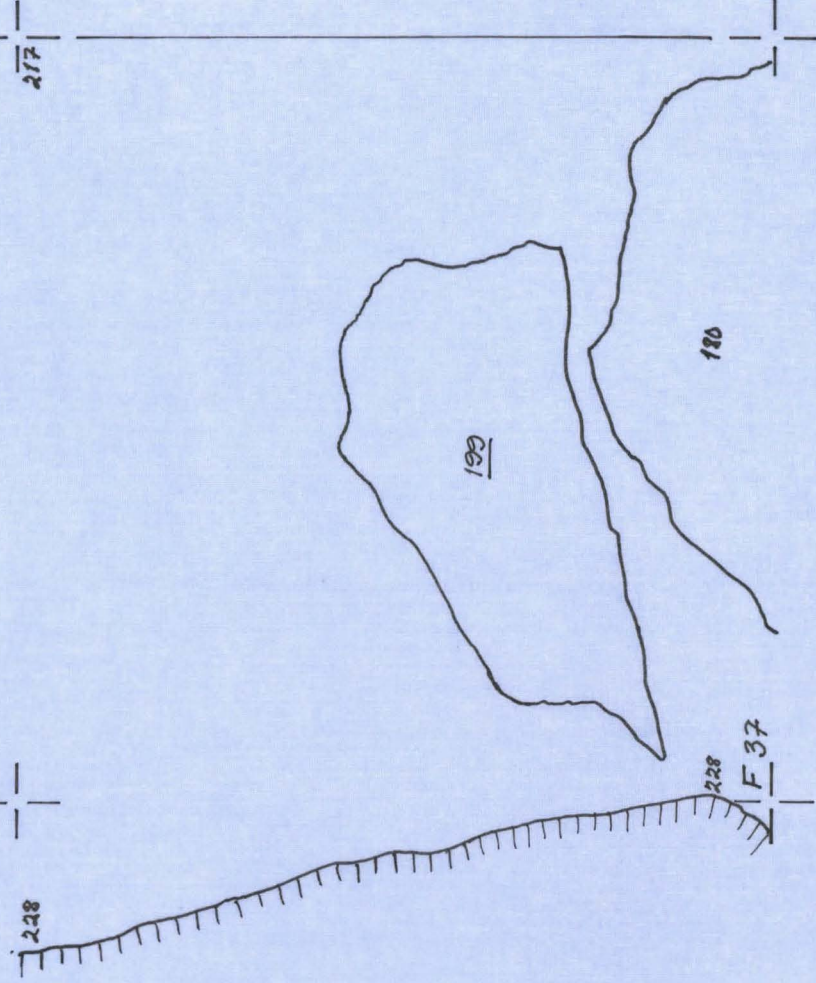
217

228

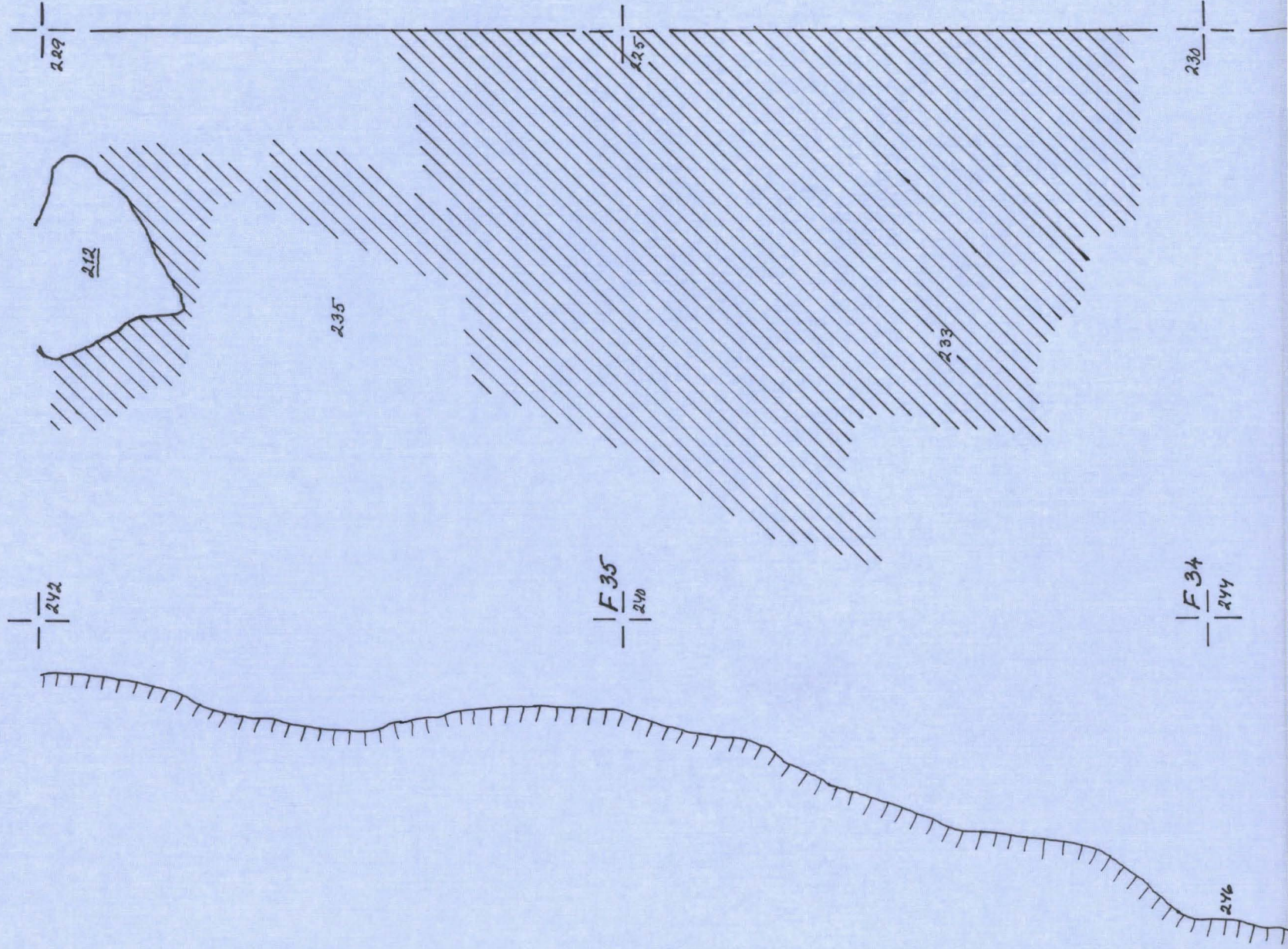
180

190

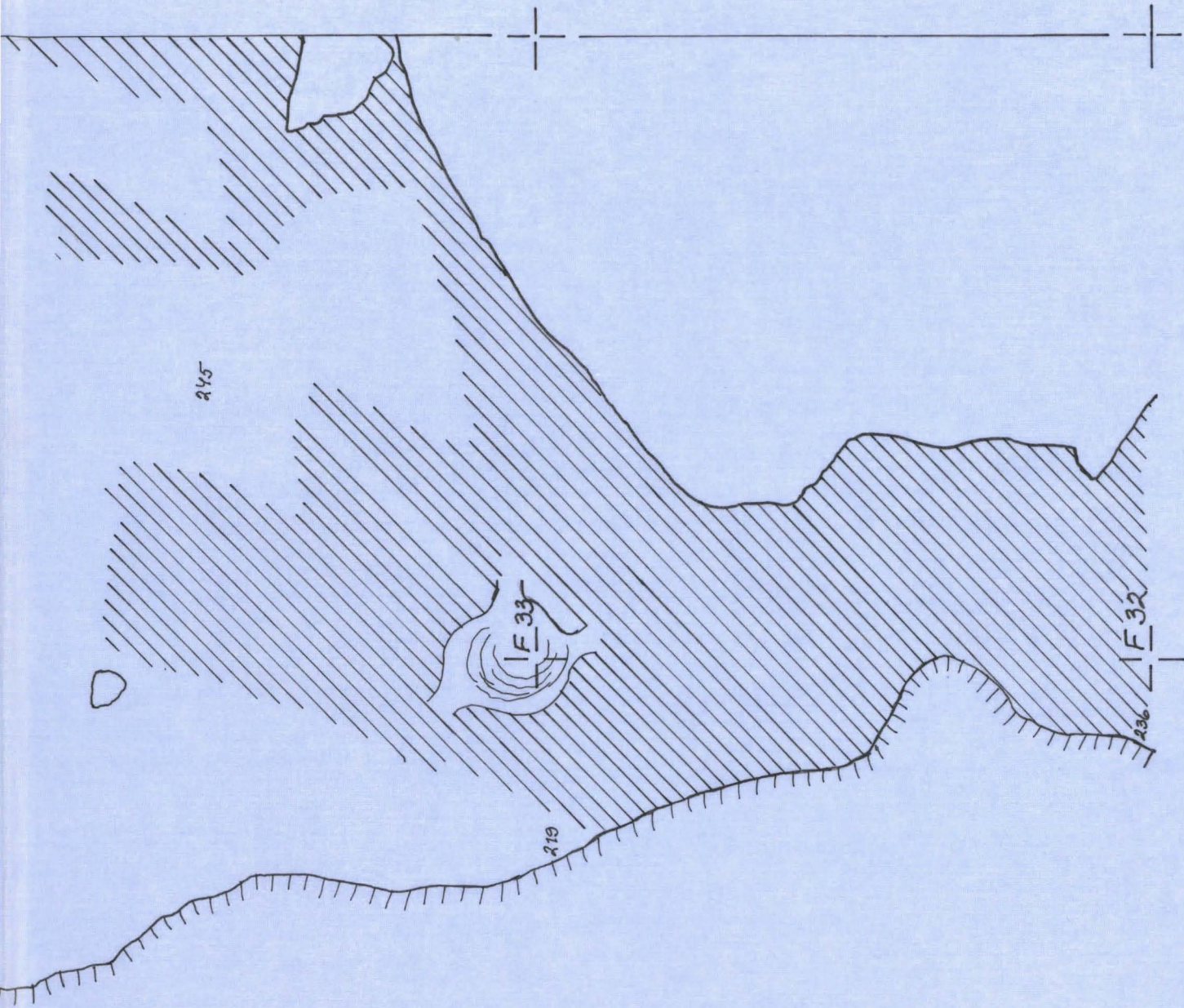
F 37

Toinen taso
(liite 4)

**LAITILA
UNTAMALA
T. LALLAN SORAKUOPAT**

EINO RÖNKKÖ 1974

MK 1:20

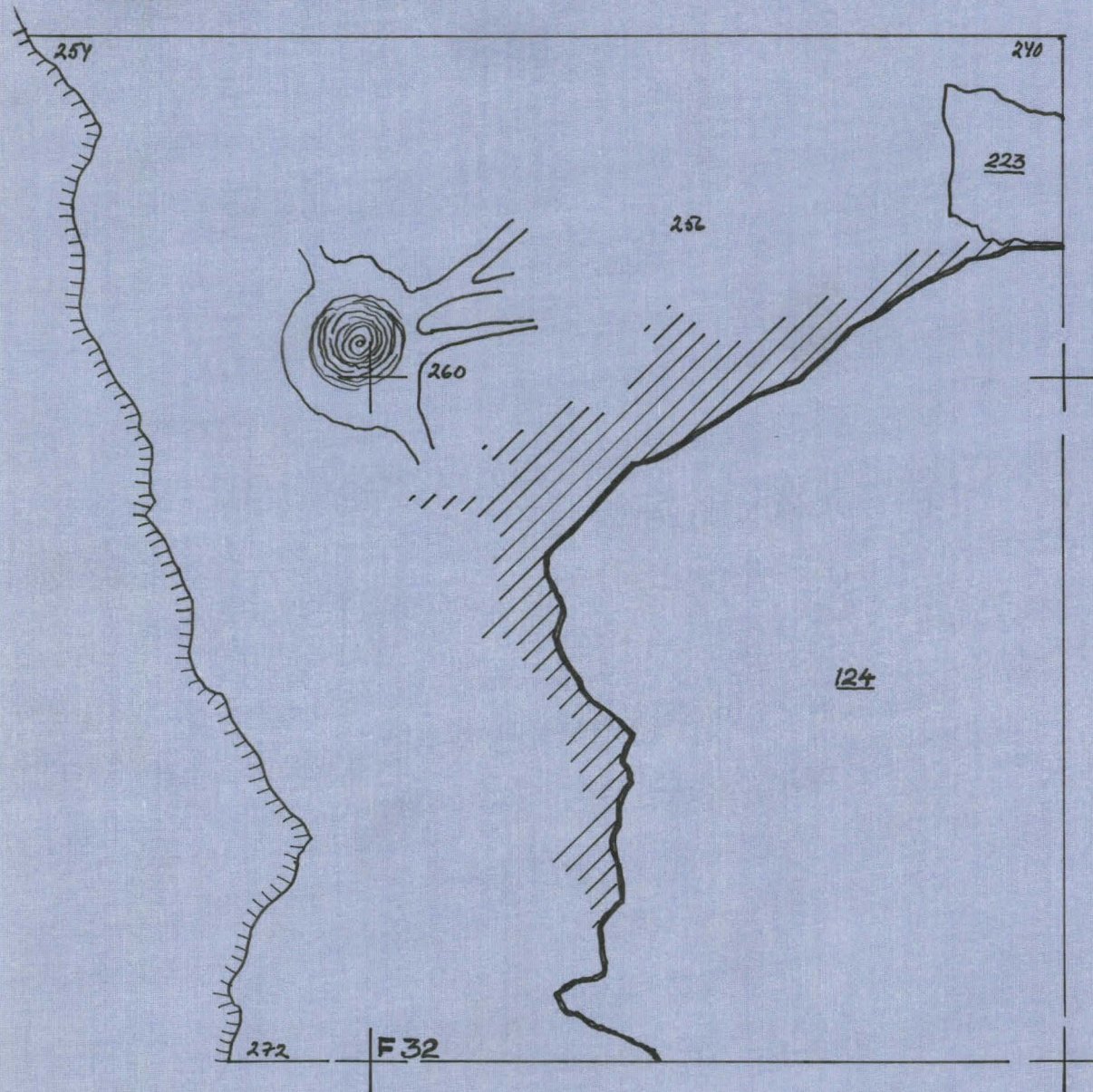
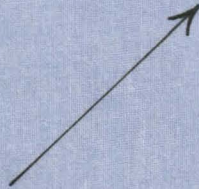
KP 132

Ruutu F32

Taso 4

Ruskea hiekka

**LAITILA
UNTAMALA
T. LALLAN SORAKUOPAT**

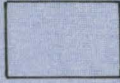
EINO RÖNKKÖ 1974

MK 1:20

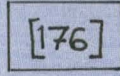
KP 132

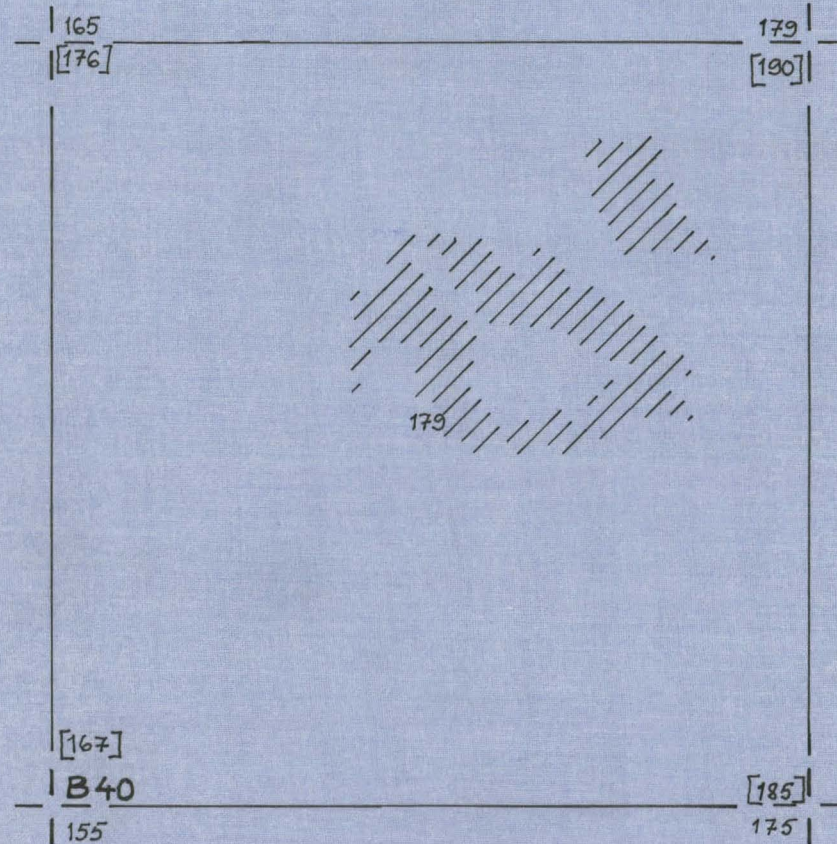
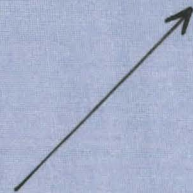
Koeruutu B40

 Ruskea hiekka, kulttuurimaa

 Vaalea hiekka
(steriili maa)

 165 Pintaluku

 [176] Pohjaluku

LAITILA
UNTAMALA
T. LALLAN SORAKUOPAT

EINO RÖNKÖ 1974

MK 1:20

KP 132

Koeoja C, ruudut P-V 43

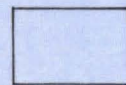
Tummanruskea hiekka
kulttuurimaata

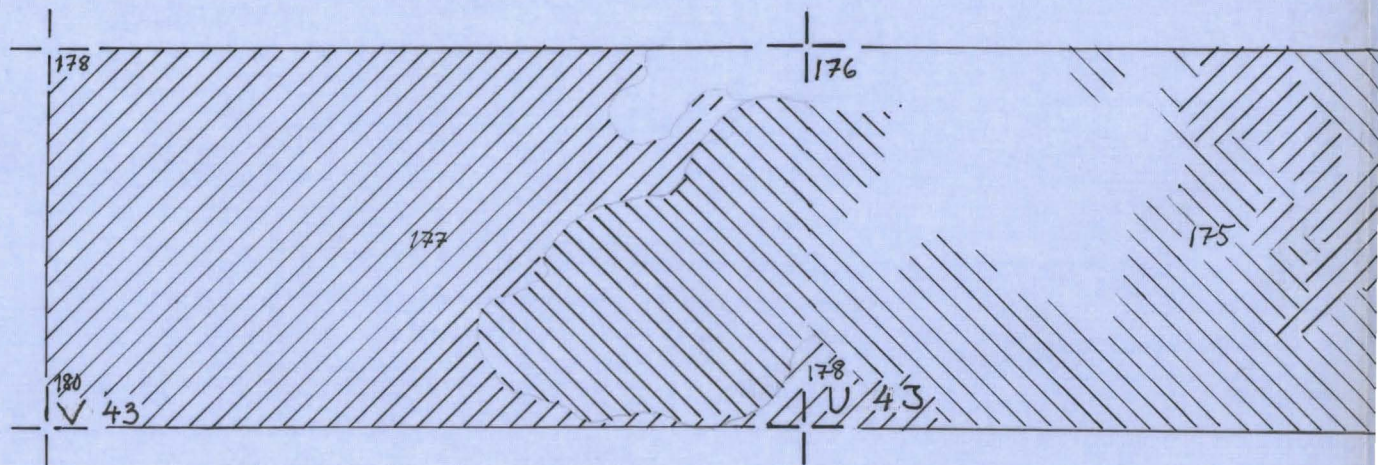
Ruskea hiekka, kulttuurimaata

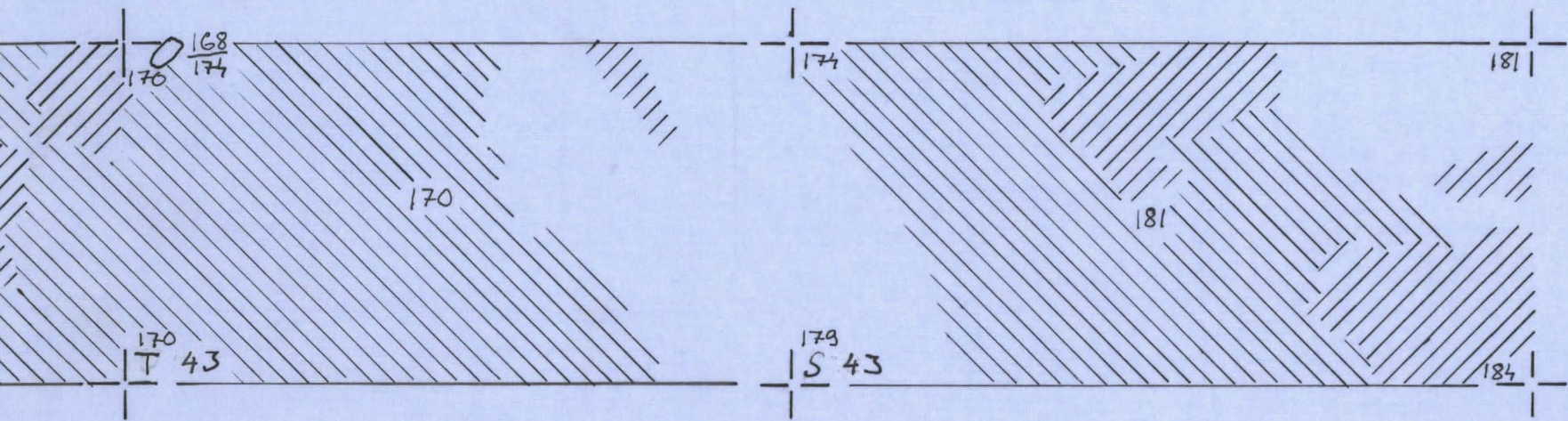

Mullansekainen hiekka

Vaalea hiekka (steriili maa)

Q 43

177

183

183

192

P 43

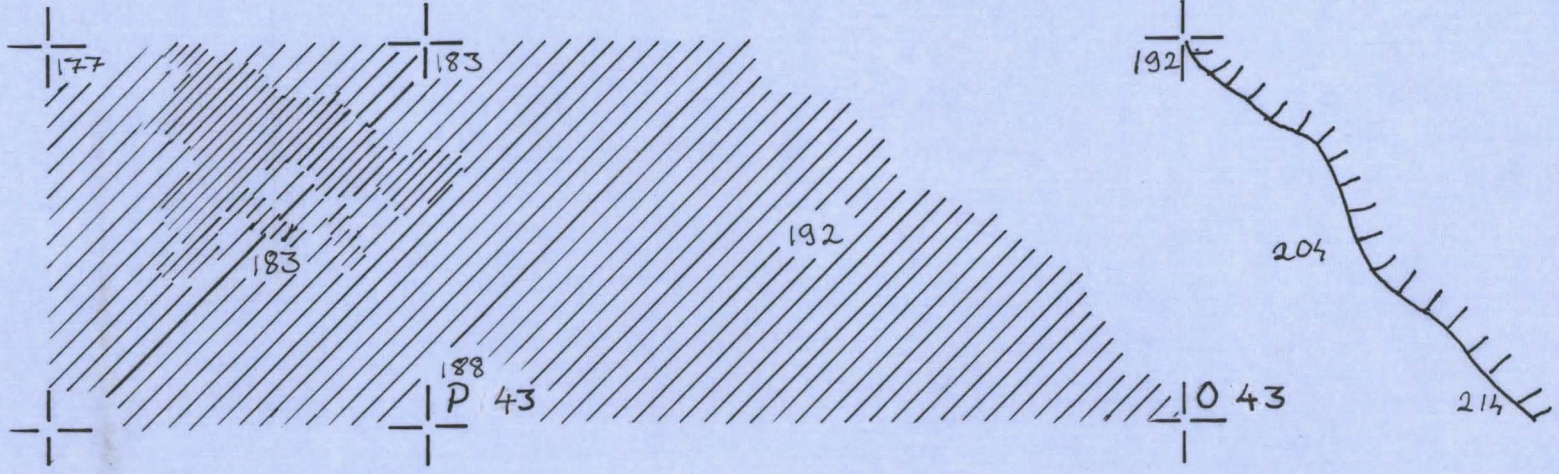
188

192

204

O 43

214

LIITE 9

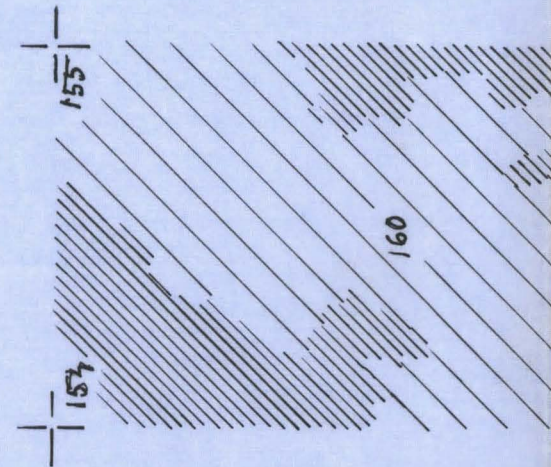
LAITILA UNTAMALA T.LALLAN SORAKUOPAT

EINO RÖNKKÖ 1974

MK 1:20

KP 132

Koeoja D, ruudut Q 42-50

- Tummanruskea hiekka, kulttuurimaata
  - Ruskea hiekka, kulttuurimaata
  - Hiiltä
  - Mullansekainen hiekka
- ↖

Q 50
160

159

162

Q 49
161

162

163

Q 48
164

163

172

Q 47

172

173

173

Q 46

173

172

173
175

175

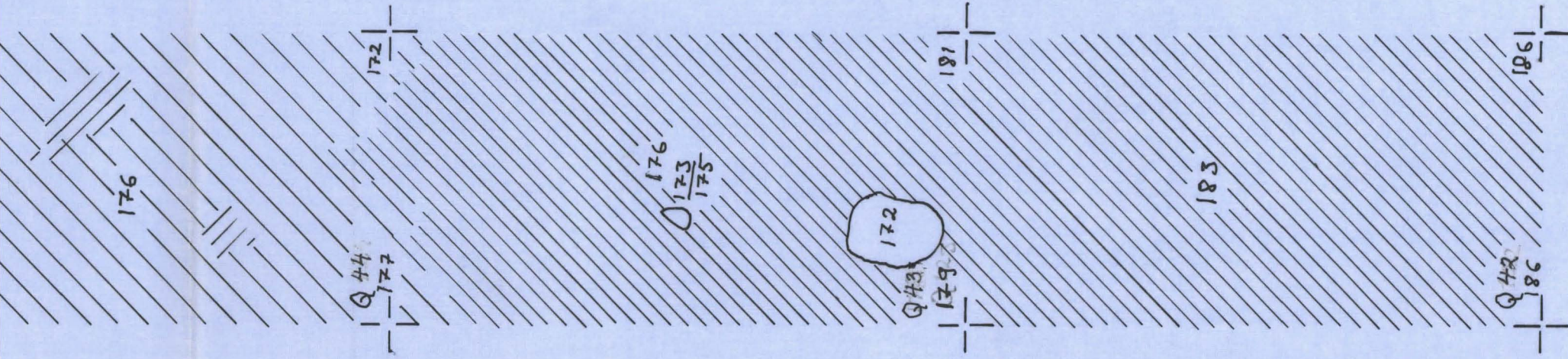
# # #
# # #

Q 45

174

179

176

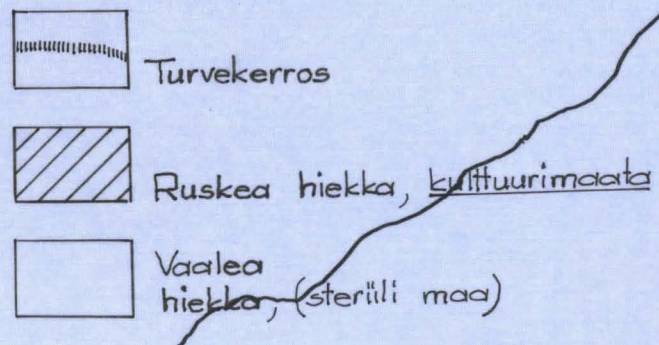
LAITILA
UNTAMALA
T. LALLAN SORAKUOPAT

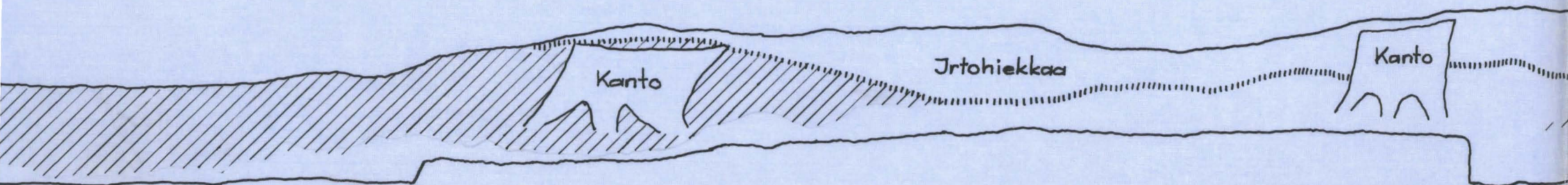
EINO RÖNKKÖ 1974

MK 1:20

KP 132

Jtäprofiili ruuduista
F 32 - F 42

F 40

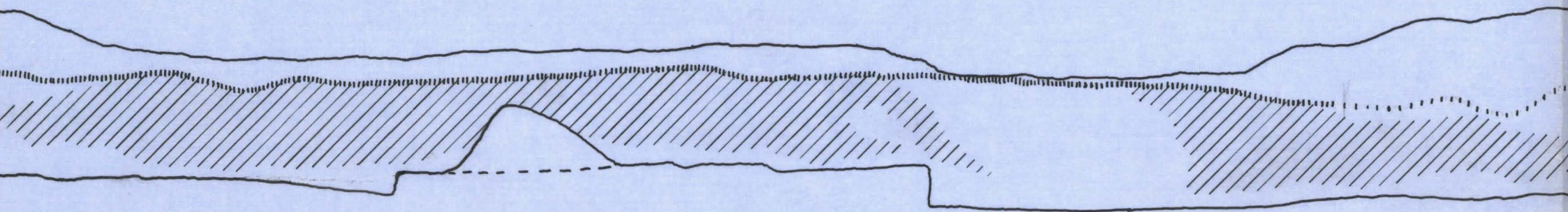

F 39

F 38

F 37

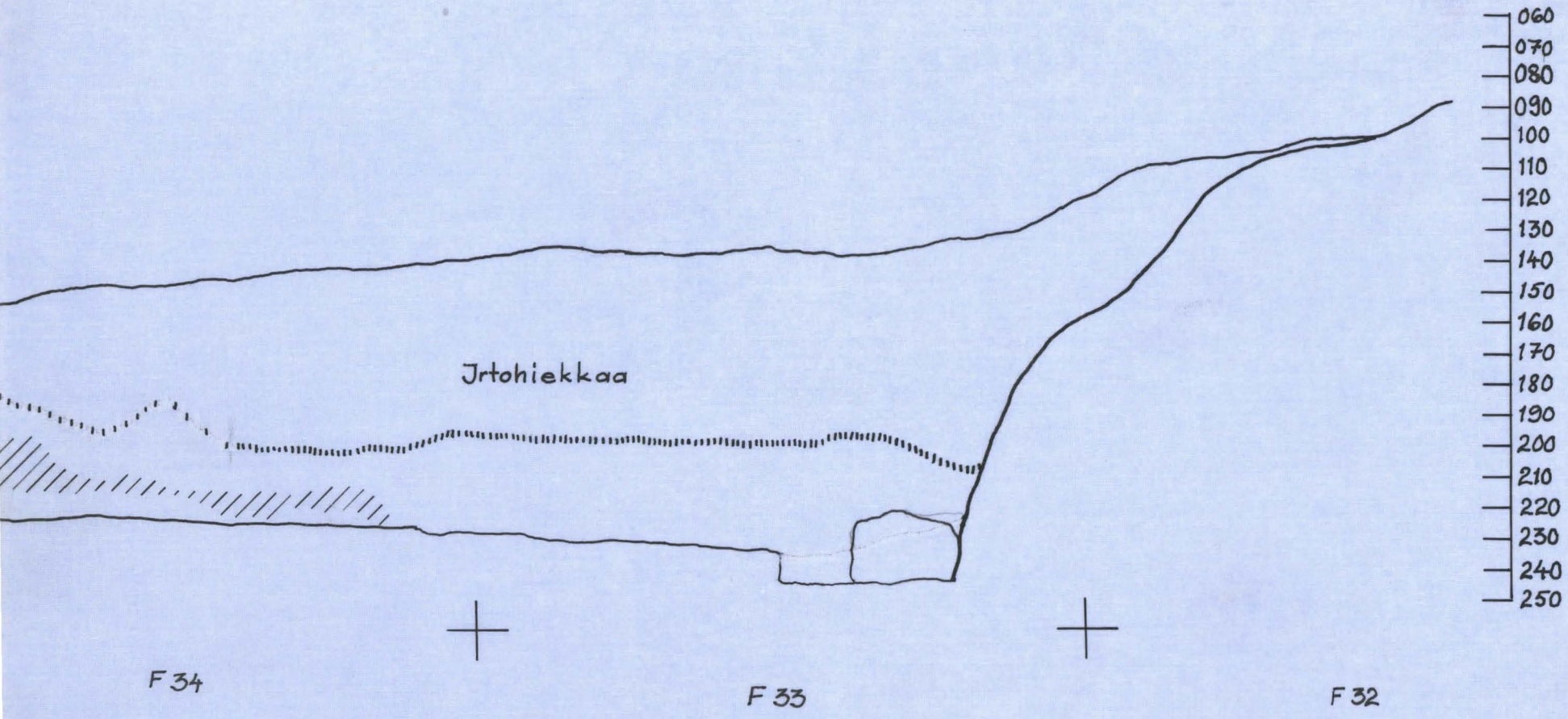

F 36

F 35

LAITILA UNTAMALA LALLAN SORAKUOPAT

Kuva 1.

Lallan sorakuopilla sijaitseva esihistoriallinen asuinpaikka on tuhoutunut soran- ja hiekanajon yhteydessä. Rippeitä asuinpaikasta on kuitenkin jäljellä alueelle kasatuissa ja jätetyissä turve- ja hiekkakummuissa. Kesällä 1974 tutkittiin näitä hiekkakasoja ja pääasiallisesti kaivaus keskittyi kuvassa nuolien väliseen maakasaan. Kuva on otettu idästä ns. Ropan tieltä, joka näkyy panoraamassa sen vasemmassa reunassa ja sama tie kuvan oikeassa reunassa jatkuu Laitilan kirkonkylästä Pyhärantaan.

ff. 42614-621

TIIMILINEN MALLI AJATTAIN AITIAI

Eino Rönkkö 1974

LAITILA

UNTAMALA

LALLAN SORAKUOPAT

ff. 42622 - 625

Kuva 2.

Lallan sorakuoppien lännen- ja pohjoisenpuoleista reunaa, jonka päälle niinikään on muodostettu alueelta kuoritusta maasta turve- ja hiekkakasoja. Taustalla Tornimäen kallioita. Kuva on otettu kaakosta.

Eino Rönkkö 1974

LAITILA UNTAMALA LALLAN SORAKUOPAT

f. 42626

Kuva 3. Keskelle sorakuoppia kasattu ja jätetty hiekkakasa kuvattuna idästä n. 90 m päästä Ropon tieltä.

f. 42627

Kuva 4. Sama hiekka- ja turvekasa kuin kuvassa 3 kaakosta kuvattuna.

LAILILA UNTAMALA LALLAN SORAKUOPAT

f. 42628

Kuva 5. Sama kuin kuvassa 4
etelästä kuvattuna.

f. 42629

Kuva 6. Sama kuin kuvassa 5
etelä-lounaasta kuvattuna.

LAITILA UNTAMALA LALLAN SORAKUOPAT

ff. 42630 - 631

Kuva 7.

Turve- ja hiekkakasat ovat muodostettuja alkuperäisen maanpinnan päälle. Vuonna 1973 kaivettu alue sijaitsi kuvassa näkyvän hiekkakasan muodostaman saarekkeen edessä, sen länsipuolella ja hiekan- kuljetus oli aloitettu paikalta välittömästi tutkimuksen loputtua. Kuva on otettu lännestä ennen kesän 1974 kaivauksen aloittamista.

LAILILA UNTAMALA LALLAN SORAKUOPAT

f. 42632

Kuva 8. Kuvassa 7 esitetyn hiekkakas-
san länsisivu paalutettuna kaivausta
varten 2x2 m suuruisiin ruutuihin. Ku-
vattu etelästä.

f. 42633

Kuva 9. Tuhoutuneen asuinpaikan
rippeitten tutkiminen aloitettiin maan-
pinnan päälle kasatun irtohiekan-
ja soran siivilöinnillä. Kuva on otettu
luoteesta.

LAITILA UNTAMALA LALLAN SORAKUOPAT

f. 42634

Kuva 10.

f. 42635

Kuva 11.

Jrtohiekan ja -soran siivilöinti-
työt meneillään.

ff. 42636-637

Kuva 12. Tutkimustyö käynnissä. Taus-
talla metsikön takana kuvassa oikealla
on Putkisuo ja kuvan vasemmassa reu-
nassa näkyy Laitilasta Pyhärannan
suuntaan johtavaa ns. Ropan tietä.
Kuva luoteesta.

LAITILA UNTAMALA

LALLAN SORAKUOPAT

f. 42638 Kuva 13. Ruudut F32-35 kaivettuna ensimmäiseen tasoon. Kuva on otettu etelästä.

f. 42639 Kuva 14. Ruudut F36-42 kaivettuna ensimmäiseen tasoon. Kuvattu etelästä.

f. 42640 Kuva 15. Toinen taso ruuduista F32-35. Hiekka on jo puhtaampaa ja väriltään vaaleampaa kuin kuvassa 13. Kuvan oikeassa yläkulmassa näkyvän profiilin korkeus johtuu irtohiekakasasta. Kuvattu etelästä.

f. 42641 Kuva 16. Ruutujen F36-42 toinen taso etelästä kuvattuna.

LAILILA UNTAMALA LALLAN SORAKUOPAT

f. 42642 Kuva 17. Ruutujen F 32, 33, 34 ja 35 kolmas taso etelästä kuvattuna. Ruudussa F 32 kuvassa oikeassa reunassa näkyvän kiven vasemmalla puolella erottuva tumma hiekan väri johtuu paljolti ruudun alueelle lahonneesta kannosta. Kuva etelästä.

f. 42643

Kuva 18. Ruudun F 37 kolmas taso etelästä kuvattuna.

LAITILA UNTAMALA LALLAN SORAKUOPAT

f. 42644

Kuva 19. Ruutujen F 40-41 kolmas taso luoteesta kuvattuna.

f. 42645

Kuva 20. Neljäs taso ruuduista F 32-33. Kuva on otettu etelästä.

LAITILA

UNTAMALA

ff. 42646-649

Kuva 21.

Kaivausaluetta lännestä kuvattuna siinä vaiheessa, jolloin hiekkakasan lännenpuoleinen ruoturivi F on kaivettu pohjaan. Kuva on otettu lännestä.

LALLAN SORAKUOPAT

Eino Rönkkö 1974

LAILILA UNTAMALA LALLAN SORAKUOPAT

f. 42650 Kuva 22. Ruutujen F 33-37 itäprofiilia lounaasta kuvattuna. Ruudun F33 ja osittain myös ruudun F34 profiilissa näkyvä tumma juova kuvan oikeassa alareunassa on alkuperäistä maanpintaa, jonka päälle hiekkaa ja turvetta on kasattu.

f. 42651 Kuva 23. Ruutujen F 38-41 itäprofiilia luoteesta kuvattuna. Varsinkin ruudun F40 profiilissa kuvassa vasemmalla erottuva ohut selvä tumma juova on alkuperäistä maanpintaa.

LAITILA UNTAMALA LALLAN SORAKUOPAT

f. 42652

Kuva 24. Hiekka- ja sorakuoppien länsipuolelle paalutettua 1 metrin levyistä koe-ojaa, ruudut P-V 43. Kuva lännestä.

f. 42653

Kuva 25. Kuvassa 24 esitetystä koeojasta ruudut Q ja P 43 avattuina ja kaivettuina ensimmäiseen tasoon. Kuva on otettu lännestä.

f. 42654

Kuva 26. Kuvan 24 esittämän koekaistan ruudut R-V 43 avattuina ja kaivettuina ensimmäiseen tasoon. Kuva idästä.

LAITILA UNTAMALA LALLAN SORAKUOPAT

f. 42655 Kuva 27. Asuinpaikka rajoittuu lännessä ja pohjoisluoteessa kuvan esittämään luontaiseen kiveykseen, josta alkaa kuvassa vasemmalle jatkuva Tornimäki. Kuvan oikeassa reunassa näkyy koeojien paalutusta. Kuva lounaasta.

f. 42656 Kuva 28. Hiekkakuopan länsi- ja luoteispuolelle hiekkakasojen halki paalutettua 1 m levyistä koejaa kaakosta kuvattuna.

LAITILA UNTAMALA LALLAN SORAKUOPAT

f. 42657

Kuva 29. Kuvan 28 esittämän koekaistan kaivaustyö käynnissä. Kuvattu etelästä.

f. 42658 Kuva 30. Koeoja D, ruudut Q 42-58 kaivettuna n. 10 cm alkuperäisen maanpinnan alapuolelle. Profiilien korkeus johtuu irtohiekkä- ja turvekasoista. kuva eteläkaakosta.

LAILILA UNTAMALA LALLAN SORAKUOPAT

f. 42659

Kuva 31. Aluetta hiekkakuoppien luoteis- ja pohjoispuolella, jonne paalutettiin F ruuturiiviin 2x2 m suuruisia koeruutuja. Kuva luoteesta.

f. 42660

Kuva 32. Hiekkakuopan pohjoisreunan irtohiekkakasaan kaivettu koeruutu F 54. Kuva kaakosta.

f. 42661

Kuva 33. Koeruutu F 57 avattuna ja kaivettuna n. 10 cm syvyyteen. Kuva kaakosta.

LAITILA UNTAMALA LALLAN SORAKUOPAT

f. 42662

Kuva 34. Koeruudussa F 61 paljastui turpeen alta kivetön, vaalea puhdas hiekka. Kuvattu luoteesta.

f. 42663

Kuva 35. Koeruutu F 65 avattuna ja kaivettuna n. 10 cm syvyyteen. Kuvattu idästä.

f. 42664

Kuva 36. Koeruudussa F 69 paljastui heti turpeen poiston jälkeen puhdas, kivetön hiekka. Kuva lännestä.

f. 42665

Kuva 37. Koeruudun F 73 alueella oli maa myös tasaisesti vaaleaa, puhdasta hiekkaa. Kuva idästä.